

Q. HORATIUS FLACCUS

CARMINA

LIBER PRIMUS

I

Maecenas atavis edite regibus,
o et praesidium et dulce decus meum,
sunt quos curriculo puluerem Olympicum
collegisse iuuat metaque feruidis
euitata rotis palmaeque nobilis   5
terrarum dominos euehit ad deos;
hunc, si mobilium turba Quiritium
certat tergemini tollere honoribus;
illum, si proprio condidit horreo
quicquid de Libycis uerritur areis.   10
Gaudentem patrios findere sarculo
agros Attalicis condicionibus
numquam demoueas, ut trabe Cypria
Myrtoum pauidus nauta secet mare.
Luctantem Icariis fluctibus Africum   15
mercator metuens otium et oppidi
laudat rura sui; mox reficit rates
quassas, indocilis pauperiem pati.
Est qui nec ueteris pocula Massici
nec partem solido demere de die   20
spernit, nunc uiridi membra sub arbuto
stratus, nunc ad aquae lene caput sacrae.
Multos castra iuuant et lituo tubae
permixtus sonitus bellaque matribus
detestata. Manet sub Ioue frigido   25
uenator tenerae coniugis inmemor,
seu uisa est catulis cerua fidelibus,
seu rupit teretis Marsus aper plagas.
Me doctarum hederæ præmia frontium
dis miscent superis, me gelidum nemus   30
Nympharumque leues cum Satyris chori
secernunt populo, si neque tibias
Euterpe cohibet nec Polyhymnia

Lesboum refugit tendere barbiton.
Quod si me lyricis uatibus inseres, 35
sublimi feriam sidera uertice.

II

Iam satis terris niuis atque dirae
grandinis misit Pater et rubente
dextera sacras iaculatus arces
terrui Urbem,

terrui gentis, graue ne rediret 5
saeculum Pyrrhae noua monstra questae,
omne cum Proteus pecus egit altos
uisere montis,

piscium et summa genus haesit ulmo,
nota quae sedes fuerat columbis, 10
et superiecto pauidae natarunt
aequore dammae.

Vidimus flauom Tiberim retortis
litore Etrusco uiolenter undis
ire deiectum monumenta regis 15
templaque Vestae,

Iliae dum se nimium querenti
iactat ultorem, uagus et sinistra
labitur ripa Ioue non probante
uxorius amnis. 20

Audiet ciuis acuisse ferrum,
quo graues Persae melius perirent,
audiet pugnans uitio parentum
rara iuuentus.

Quem uocet diuum populus ruentis 25
imperi rebus? Prece qua fatigent
uirgines sanctae minus audientem
carmina Vestam?

Cui dabit partis scelus expiandi
Iuppiter? Tandem uenias precamur, 30
nube candentis umeros amictus,
augur Apollo,

siue tu mauis, Erycina ridens,
quam Iocus circumuolat et Cupido,
siue neglectum genus et nepotes   35
    respicis, auctor,

heu nimis longo satiate ludo,
quem iuuat clamor galeaeque leues,
acer et Mauri peditis cruentum
    uoltus in hostem,   40

siue mutata iuuenem figura
ales in terris imitaris, almae
filius Maiiae, patiens uocari
    Caesaris ultor.

Serus in caelum redeas diuque   45
laetus intersis populo Quirini,
neue te nostris vitiis iniquum
    ocior aura

tollat; hic magnos potius triumphos,
hic ames dici pater atque princeps,   50
neu sinas Medos equitare inultos
    te duce, Caesar.

III

Sic te diua potens Cypri,
sic fratres Helenae, lucida sidera,
    uentorumque regat pater
obstrictis aliis praeter Iapyga,
    nauis, quae tibi creditum   5
debes Vergilium; finibus Atticis
    reddas incolumem precor
et serues animae dimidium meae.

    Illi robur et aes triplex
circa pectus erat, qui fragilem truci   10
    commisit pelago ratem

primus, nec timuit praecipitem Africum
    decertantem Aquilonibus
nec tristis Hyadas nec rabiem Noti,
    quo non arbiter Hadriae   15
maior, tollere seu ponere uolt freta.
    Quem mortis timuit gradum

qui siccis oculis monstra natantia,
 qui uidit mare turbidum et
 infamis scopulos Acroceraunia?   20
 Nequicquam deus abscidit
 prudens Oceano dissociabili
 terras, si tamen impiae
 non tangenda rates transiliunt uada.
 Audax omnia perpeti   25
 gens humana ruit per uetitum nefas;
 audax Iapeti genus
 ignem fraude mala gentibus intulit;
 post ignem aetheria domo
 subductum macies et noua februm   30
 terris incubuit cohors
 semotique prius tarda necessitas
 leti corripuit gradum.
 Expertus uacuum Daedalus aera
 pennis non homini datis;   35
 perrupit Acheronta Herculeus labor.
 Nil mortalibus ardui est;
 caelum ipsum petimus stultitia neque
 per nostrum patimur scelus
 iracunda Iouem ponere fulmina.   40

IV

Soluitur acris hiems grata uice ueris et Fauoni
 trahuntque siccas machinae carinas,
 ac neque iam stabulis gaudet pecus aut arator igni
 nec prata canis albicant pruinis.
 Iam Cytherea choros ducit Venus imminente luna   5
 iunctaeque Nymphis Gratiae decentes
 alterno terram quatiunt pede, dum grauis Cyclopum
 Volcanus ardens uisit officinas.
 Nunc decet aut uiridi nitidum caput impedire myrto
 aut flore, terrae quem ferunt solutae;   10
 nunc et in umbrosis Fauno decet immolare lucis,
 seu poscat agna siue malit haedo.
 Pallida Mors aequo pulsat pede pauperum tabernas
 regumque turris. O beate Sesti,
 uitae summa breuis spem nos uetat inchoare longam.   15
 Iam te premet nox fabulaeque Manes
 et domus exilis Plutonia, quo simul mearis,

nec regna uini sortiere talis
nec tenerum Lycidan mirabere, quo calet iuuentus
nunc omnis et mox uirgines tepebunt. 20

V

Quis multa gracilis te puer in rosa
perfusus liquidis urget odoribus
grato, Pyrrha, sub antro?
cui flauam religas comam,

simplex munditiis? Heu quotiens fidem 5
mutatosque deos flebit et aspera
nigris aequora uentis
emirabitur insolens,

qui nunc te fruitur credulus aurea,
qui semper uacuam, semper amabilem 10
sperat, nescius aurae
fallacis. Miseri, quibus

intemptata nites. Me tabula sacer
uotiuam paries indicat uuida
suspendisse potenti
uestimenta maris deo. 15

VI

Scriberis Vario fortis et hostium
uictor, Maeonii carminis alite,
quam rem cumque ferox nauibus aut equis
miles te duce gesserit.

Nos, Agrippa, neque haec dicere nec grauem 5
Pelidae stomachum cedere nescii,
nec cursus duplicis per mare Vlixiei
nec saeuam Pelopis domum

conamur, tenues grandia, dum pudor
inbellisque lyrae Musa potens uetat 10
laudes egregii Caesaris et tuas
culpa deterere ingeni.

Quis Martem tunica tectum adamantina
digne scripserit aut puluere Troico

nigrum Merionen aut ope Palladis   15
Tydiden superis parem?

Nos conuiuia, nos proelia uirginum
sectis in iuuenes unguibus acrium
cantamus, uacui siue quid urimur
non praeter solitum leues.   20

VII

Laudabunt alii claram Rhodon aut Mytilenen
aut Ephesum bimarisue Corinthi
moenia uel Baccho Thebas uel Apolline Delphos
insignis aut Thessala Tempe;
sunt quibus unum opus est intactae Palladis urbem   5
carmine perpetuo celebrare et

undique decerptam fronti praeponere oliuam;
plurimus in Iunonis honorem
aptum dicet equis Argos ditesque Mycenae:
me nec tam patiens Lacedaemon   10

nec tam Larisae percussit campus opimae
quam domus Albunae resonantis
et praeceps Anio ac Tiburni lucus et uda
mobilibus pomaria riuus.

Albus ut obscuro deterget nubila caelo   15
saepe Notus neque parturit imbris
perpetuo, sic tu sapiens finire memento
tristitiam uitaeque labores

molli, Plance, mero, seu te fulgentia signis
castra tenent seu densa tenebit   20

Tiburis umbra tui. Teucer Salamina patremque
cum fugeret, tamen uda Lyaeo
tempora populea fertur uinxisse corona,
sic tristis affatus amicos:

'Quo nos cumque feret melior fortuna parente,   25
ibimus, o socii comitesque.

Nil desperandum Teucro duce et auspice Teucro:
certus enim promisit Apollo
ambiguam tellure noua Salamina futuram.

O fortes peioraque passi
mecum saepe uiri, nunc uino pellite curas;   30
cras ingens iterabimus aequor.'

VIII

Lydia, dic, per omnis
te deos oro, Sybarin cur properes amando
perdere, cur apricum
oderit Campum, patiens pulueris atque solis,
cur neque militaris 5
inter aequalis equitet, Gallica nec lupatis
temperet ora frenis.
Cur timet flauum Tiberim tangere? Cur oliuum
sanguine uiperino
cautius uitat neque iam liuida gestat armis 10
bracchia, saepe disco
saepe trans finem iaculo nobilis expedito?
quid latet, ut marinae
filium dicunt Thetidis sub lacrimosa Troia
funera, ne uirilis 15
cultus in caedem et Lycias proriperet cateruas?

IX

Vides ut alta stet niue candidum
Soracte nec iam sustineant onus
siluae laborantes geluque
flumina constiterint acuto?

Dissolue frigus ligna super foco 5
large reponens atque benignius
deprome quadrimum Sabina,
o Thaliarche, merum diota.

Permitte diuis cetera, qui simul
strauere uentos aequore feruido 10
deproeliantis, nec cupressi
nec ueteres agitantur orni.

Quid sit futurum cras, fuge quaerere, et
quem fors dierum cumque dabit, lucro
adpone nec dulcis amores
sperne, puer, neque tu choreas, 15

donec uirenti canities abest
morosa. Nunc et Campus et areae

lenesque sub noctem susurri
composita repetantur hora,

nunc et latentis proditor intumo   20
gratus puellae risus ab angulo
pignusque dereptum lacertis
aut digito male pertinaci.

X

Mercuri, facunde nepos Atlantis,
qui feros cultus hominum recentum
uoce formasti catus et decorae
more palaestrae,

te canam, magni Iouis et deorum   5
nuntium curuaeque lyrae parentem,
callidum quicquid placuit iocoso
condere furto.

Te, boues olim nisi reddidisses
per dolum amotas, puerum minaci   10
uoce dum terret, uiduus pharetra
risit Apollo.

Quin et Atridas duce te superbos
Ilio diues Priamus relicto
Thessalosque ignis et iniqua Troiae   15
castra fefellit.

Tu pias laetis animas reponis
sedibus uirgaque leuem coerces
aurea turbam, superis deorum
gratus et imis.   20

XI

Tu ne quaesieris (scire nefas) quem mihi, quem tibi
finem di dederint, Leuconoe, nec Babylonios
temptaris numeros. Vt melius quicquid erit pati!
Seu pluris hiemes seu tribuit Iuppiter ultimam,
quae nunc oppositis debilitat pumicibus mare   5
Tyrrenum, sapias, uina liques et spatio breui
spem longam reseces. Dum loquimur, fugerit inuida
aetas: carpe diem, quam minimum credula postero.

XII

Quem uirum aut heroa lyra uel acri
tibia sumis celebrare, Clio?

Quem deum? Cuius recinet iocosa
nomen imago

aut in umbrosis Heliconis oris 5

aut super Pindo gelidou in Haemo?

Vnde uocalem temere insecutae

Orphea siluae

arte materna rapidos morantem
fluminum lapsus celerisque uentos, 10
blandum et auritas fidibus canoris
ducere quercus.

Quid prius dicam solitis parentis
laudibus, qui res hominum ac deorum,
qui mare ac terras uariisque mundum 15
temperat horis?

Vnde nil maius generatur ipso
nec uiget quicquam simile aut secundum;
proximos illi tamen occupabit
Pallas honores. 20

Proeliis audax, neque te silebo,
Liber, et saeuis inimica uirgo
beluis, nec te, metuende certa
Phoebe sagitta.

Dicam et Alciden puerosque Ladae, 25
hunc equis, illum superare pugnīs
nobilem; quorum simul alba nautis
stella refulsit,

defluit saxis agitated umor,
concidunt uenti fugiuntque nubes 30
et minax, quod sic uoluere, ponto
unda recumbit.

Romulum post hos prius an quietum
Pompili regnum memorem, an superbos

Tarquini fascēs, dubito, an Catonis
nobile letum. 35

Regulum et Scauros animaeque magnae
prodigum Paulum superante Poeno
gratus insigni referam Camena
Fabriciumque. 40

Hunc et incomptis Curium capillis
utilem bello tulit et Camillum
saeua paupertas et auitus apto
cum lare fundus.

Crescit occulto uelut arbor aeuo 45
fama Marcelli; micat inter omnis
Iulium sidus, uelut inter ignis
luna minores.

Gentis humanae pater atque custos,
orte Saturno, tibi cura magni 50
Caesaris fati data: tu secundo
Caesare regnes.

Ille seu Parthos Latio imminentis
egerit iusto domitos triumpho
siue subiectos Orientis orae 55
Seras et Indos,

te minor laetum reget aequus orbem:
tu graui curru quaties Olympum,
tu parum castis inimica mittes
fulmina lucis. 60

XIII

Cum tu, Lydia, Telephi
ceruicem roseam, cerea Telephi
laudas bracchia, uae, meum
feruens difficili bile tumet iecur.

Tunc nec mens mihi nec color
certa sede manet, umor et in genas 5
furtim labitur, arguens
quam lentis penitus macerer ignibus.
Vror, seu tibi candidos

turparunt umeros inmodicae mero 10
rixae, siue puer furens
inpressit memorem dente labris notam.
Non, si me satis audias,
speres perpetuum dulcia barbare
laedentem oscula, quae Venus 15
quinta parte sui nectaris imbuit.
Felices ter et amplius
quos inrupta tenet copula nec malis
diuolsus querimoniis
suprema citius soluet amor die. 20

XIV

O nauis, referent in mare te noui
fluctus. O quid agis? Fortiter occupa
portum. Nonne uides ut
nudum remigio latus,
et malus celeri saucius Africo 5
antemnaque gemant ac sine funibus
uix durare carinae
possint imperiosius
aequor? Non tibi sunt integra lintea,
non di, quos iterum pressa uoces malo. 10
Quamuis Pontica pinus,
siluae filia nobilis,
iactes et genus et nomen inutile:
nil pictis timidus nauita puppibus
fidit. Tu, nisi uentis 15
debes ludibrium, caue.
Nuper sollicitum quae mihi taedium,
nunc desiderium curaque non leuis,
interfusa nitentis
uites aequora Cycladas. 20

XV

Pastor cum traheret per freta nauibus
Idaeis Helenen perfidus hospitam,

ingrato celeris obruit otio
uentos ut caneret fera

Nereus fata: 'Mala ducis aui domum   5
quam multo repetet Graecia milite,
coniurata tuas rumpere nuptias
et regnum Priami uetus.

Heu, heu, quantus equis, quantus adest uiris
sudor! Quanta moues funera Dardanae   10
genti! Iam galeam Pallas et aegida
currusque et rabiem parat.

Nequicquam Veneris praesidio ferox
pectes caesariem grataque feminis
inbelli cithara carmina diuides;   15
nequicquam thalamo grauis

hastas et calami spicula Cnosii
uitabis strepitumque et celerem sequi
Aiacem: tamen, heu serus, adulteros
crines puluere collines.

Non Laertiaden, exitium tuae   20
gentis, non Pylum Nestora respicis?
Vrgent inpauidi te Salaminus
Teucer, te Sthenelus sciens

pugnae, siue opus est imperitare equis,   25
non auriga piger; Merionen quoque
nosces. Ecce furit te reperire atrox
Tydides melior patre,

quem tu, ceruus uti uallis in altera
uisum parte lupum graminis inmemor,   30
sublimi fugies mollis anhelitu,
non hoc pollicitus tuae.

Iracunda diem proferet Ilio
matronisque Phrygum classis Achillei;
post certas hiemes uret Achaicus   35
ignis Iliacas domos.'

O matre pulchra filia pulchrior,
quem criminosis cumque uoles modum
pones iambis, siue flamma
siue mari libet Hadriano.

Non Dindymene, non adytis quatit 5
mentem sacerdotum incola Pythius,
non Liber aequae, non acuta
sic geminant Corybantes aera,

tristes ut irae, quas neque Noricus 10
deterret ensis nec mare naufragum
nec saeuus ignis nec tremendo
Iuppiter ipse ruens tumultu.

Fertur Prometheus addere principi
limo coactus particulam undique
desectam et insani leonis
uim stomacho apposuisse nostro. 15

Irae Thyesten exitio graui
strauere et altis urbibus ultimae
stetere causae, cur perirent
funditus inprimeretque muris 20

hostile aratrum exercitus insolens.
Conpesce mentem: me quoque pectoris
temptauit in dulci iuuenta
feruor et in celeres iambos

misit furentem. Nunc ego mitibus 25
mutare quaero tristia, dum mihi
fias recantatis amica
opprobriis animumque reddas.

XVII

Velox amoenum saepe Lucretilem
mutat Lycaeo Faunus et igneam
defendit aestatem capellis
usque meis pluuiosque uentos.

Inpune tutum per nemus arbutos 5
quaerunt latentis et thyma deuiae

olentis uxores mariti
nec uiridis metuunt colubras

nec Martialis haediliae lupos,
utcumque dulci, Tyndari, fistula   10
ualles et Vsticae cubantis
leuia personuere saxa.

Di me tuentur, dis pietas mea
et Musa cordi est. Hic tibi copia
manabit ad plenum benigno
ruris honorum opulenta cornu;   15

hic in reducta ualle Caniculae
uitabis aestus et fide Teia
dices laborantis in uno
Penelopen uitreamque Circen;   20

hic innocentis pocula Lesbii
duces sub umbra nec Semeleius
cum Marte confundet Thyoneus
proelia nec metues proteruum

suspecta Cyrum, ne male dispari   25
incontinentis iniciat manus
et scindat haerentem coronam
crinibus inmeritamque uestem.

XVIII

Nullam, Vare, sacra uite prius seueris arborem
circa mite solum Tiburis et moenia Catili;
siccis omnia nam dura deus proposuit neque
mordaces aliter diffugiunt sollicitudines.
Quis post uina grauem militiam aut pauperiem crepat?   5
Quis non te potius, Bacche pater, teque decens Venus?
Ac ne quis modici transiliat munera Liberi,
Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero
debellata, monet Sithoniis non leuis Euhius,
cum fas atque nefas exiguo fine libidinum   10
discernunt auidi. Non ego te, candide Bassareu,
inuitum quatiā nec uariis obsita frondibus
sub diuum rapiam. Saeua tene cum Berecyntio
cornu tympana, quae subsequitur caecus amor sui

et tollens uacuum plus nimio gloria uerticem   15
arcanique fides prodiga, perlucidior uitro.

XIX

Mater saeua Cupidinum
Thebanaeque iubet me Semelae puer
et lasciua Licentia
finitis animum reddere amoribus.

Vrit me Glycerae nitor   5
splendentis Pario marmore purius;
urit grata proteruitas
et uoltus nimium lubricus aspici.

In me tota ruens Venus
Cyprum deseruit, nec patitur Scythas   10
aut uersis animosum equis
Parthum dicere nec quae nihil attinent.

Hic uiuum mihi caespitem, hic
uerbenas, pueri, ponite turaque
bimi cum patera meri:
mactata ueniet lenior hostia.   15

XX

Vile potabis modicis Sabinum
cantharis, Graeca quod ego ipse testa
conditum leui, datus in theatro
cum tibi plausus,

care Maecenas eques, ut paterni   5
fluminis ripae simul et iocosa
redderet laudes tibi Vaticani
montis imago.

Caecubum et prelo domitam Caleno
tu bibes uuam; mea nec Falernae   10
temperant uites neque Formiani
pocula colles.

XXI

Dianam tenerae dicite uirgines,
intonsum, pueri, dicite Cynthium

Latonamque supremo
dilectam penitus Ioui;

uos laetam fluuiis et nemorum coma,   5
quaecumque aut gelido prominet Algido,
nigris aut Erymanthi
siluis aut uiridis Gragi;

uos Tempe totidem tollite laudibus
natalemque, mares, Delon Apollinis   10
insignemque pharetra
fraternaue umerum lyra.

Hic bellum lacrimosum, hic miseram famem
pestemque a populo et principe Caesare in
Persas atque Britannos
uestra motus aget prece.   15

XXII

Integer uitae scelerisque purus
non eget Mauris iaculis neque arcu
nec uenenatis grauida sagittis,
Fusce, pharetra,

siue per Syrtis iter aestuosas   5
siue facturus per inhospitalem
Caucasum uel quae loca fabulosus
lambit Hydaspes.

Namque me silua lupus in Sabina,
dum meam canto Lalagem et ultra   10
terminum curis uagor expeditis,
fugit inermem,

quale portentum neque militaris
Daunias latis alit aesculetis
nec Iubae tellus generat, leonum   15
arida nutrix.

Pone me pigris ubi nulla campis
arbor aestiua recreatur aura,
quod latus mundi nebulae malusque
Iuppiter urget;   20

pone sub curru nimium propinqui
solis in terra domibus negata:
dulce ridentem Lalagen amabo,
dulce loquentem.

XXIII

Vitas inuleo me similis, Chloe,
quaerenti pauidam montibus auis
matrem non sine uano
aurarum et siluae metu.

Nam seu mobilibus ueris inhorruit   5
aduentus folliis, seu uirides rubum
dimouere lacertae,
et corde et genibus tremit.

Atqui non ego te, tigris ut aspera
Gaetulusue leo, frangere persequor: 10
tandem desine matrem
tempestiua sequi uiro.

XXIV

Quis desiderio sit pudor aut modus
tam cari capitis? Praecepte lugubris
cantus, Melpomene, cui liquidam pater
uocem cum cithara dedit.

Ergo Quintilium perpetuus sopor   5
urget? Cui Pudor et Iustitiae soror,
incorrupta Fides, nudaque Veritas
quando ullum inueniet parem?

Multis ille bonis flebilis occidit,
nulli flebilior quam tibi, Vergili.   10
Tu frustra pius, heu, non ita creditum
poscis Quintilium deos.

Quid si Threicio blandius Orpheo
auditam moderere arboribus fidem?
Num uanae redeat sanguis imagini,   15
quam uirga semel horrida,

non lenis precibus fata recludere,
nigro compulerit Mercurius gregi?
durum: sed leuius fit patientia
    quicquid corrigere est nefas.   20

XXV

Parcius iunctas quatiunt fenestras
iactibus crebris iuuenes proterui
nec tibi somnos adimunt amatque
    ianua limen,

quae prius multum facilis mouebat   5
cardines. Audis minus et minus iam:
'Me tuo longas pereunte noctes,
    Lydia, dormis?'

Inuicem moechos anus arrogantis
flebis in solo leuis angiportu   10
Thracio bacchante magis sub
    interlunia uento,

cum tibi flagrans amor et libido,
quae solet matres furiare equorum,
saeuiet circa iecur ulcerosum   15
    non sine questu,

laeta quod pubes hedera uirenti
gaudeat pulla magis atque myrto,
aridas frondes hiemis sodali
    dedicet Euro.   20

XXVI

Musis amicus tristitiam et metus
tradam proteruis in mare Creticum
    portare uentis, quis sub Arcto
    rex gelidae metuatur orae,

quid Tiridaten terreat, unice   5
securus. O quae fontibus integris
    gaudes, apricos necte flores,
    necte meo Lamiae coronam,

Piplea dulcis. Nil sine te mei
prosunt honores; hunc fidibus nouis,   10
    hunc Lesbio sacrare plectro
    teque tuasque decet sorores.

XXVII

Natis in usum laetitiae scyphis
pugnare Thracum est; tollite barbarum
    morem uerecundumque Bacchum
    sanguineis prohibete rixis.

Vino et lucernis Medus acinaces   5
immane quantum discrepat; impium
    lenite clamorem, sodales,
    et cubito remanete presso.

Voltis seueri me quoque sumere
partem Falerni? Dicat Opuntiae   10
    frater Megyllae quo beatus
    uolnere, qua pereat sagitta.

Cessat uoluntas? Non alia bibam
mercede. Quae te cumque domat Venus
    non erubescendis adurit
    ignibus ingenuoque semper   15

amore peccas. Quicquid habes, age,
depone tutis auribus. A! miser,
    quanta laborabas Charybdi,
    digne puer meliore flamma.   20

Quae saga, quis te soluere Thessalis
magus uenenis, quis poterit deus?
    uix inligatum te triformi
    Pegasus expediet Chimaera.

XXVIII

Te maris et terrae numeroque carentis harenae
    mensorem cohibent, Archyta,
pulueris exigui prope latum parua Matinum
    munera nec quicquam tibi prodest
aerias temptasse domos animoque rotundum   5
    percurrisse polum morituro.

Occidit et Pelopis genitor, conuiuia deorum,
     Tithonusque remotus in auras
 et Iouis arcanis Minos admissus habentque
     Tartara Panthoiden iterum Orco   10
 demissum, quamuis clipeo Troiana refixo
     tempora testatus nihil ultra
 neruos atque cutem morti concesserat atrae,
     iudice te non sordidus auctor
 naturae uerique. Sed omnis una manet nox   15
     et calcanda semel uia leti.
 Dant alios Furiae toruo spectacula Marti,
     exitio est auidum mare nautis;
 mixta senum ac iuuenum densentur funera, nullum
     saeua caput Proserpina fugit.   20
 Me quoque deuexi rapidus comes Orionis
     Illyricis Notus obruit undis.
 At tu, nauta, uagae ne parce malignus harenae
     ossibus et capiti inhumato
 particulam dare: sic, quodcumque minabitur Eurus   25
     fluctibus Hesperis, Venusinae
 plectantur siluae te sospite multaue merces,
     unde potest, tibi defluat aequo
 ab Ioue Neptunoque sacri custode Tarenti.
     Neglegis inmeritis nocituram
 postmodo te natis fraudem committere? Fors et   30
     debita iura uicesque superbae
 te maneant ipsum: precibus non linquar inultis
     teque piacula nulla resoluent.
 Quamquam festinas, non est mora longa; licebit   35
     iniecto ter puluere curras.

XXIX

Icci, beatis nunc Arabum inuides
 gazis et acrem militiam paras
     non ante deuictis Sabaeae
     regibus horribilique Medo

 nectis catenas? Quae tibi uirginum   5
 sponso necato barbara seruiet?
     puer quis ex aula capillis
     ad cyathum statuetur unctis,

doctus sagittas tendere Sericas
arcu paterno? Quis neget arduis   10
    pronos relabi posse riuos
    montibus et Tiberim reuerti,

cum tu coemptos undique nobilis
libros Panaeti Socraticam et domum
    mutare loricis Hiberis,
    pollicitus meliora, tendis?   15

XXX

O Venus regina Cnidi Paphique,
sperne dilectam Cypron et uocantis
ture te multo Glycerae decoram
    transfer in aedem.

Feruidus tecum puer et solutis   5
Gratae zonis properentque Nymphae
et parum comis sine te Iuventas
    Mercuriusque.

XXXI

Quid dedicatum poscit Apollinem
uates? Quid orat, de patera nouum
    fundens liquorem? Non opimae
    Sardiniae segetes feraces,

non aestuosae grata Calabriae   5
armenta, non aurum aut ebur Indicum,
    non rura, quae Liris quieta
    mordet aqua taciturnus amnis.

Premant Calena falce quibus dedit
Fortuna uitem, diues et aureis   10
    mercator exsiccet culillis
    uina Syra reparata merce,

dis carus ipsis, quippe ter et quater
anno reuisens aequor Atlanticum
    inpune: me pascust oliuae,
    me cichorea leuesque maluae.   15

Frui paratis et ualido mihi,
Latoe, dones, at, precor, integra
cum mente, nec turpem senectam
degere nec cithara carentem. 20

XXXII

Poscimur. Si quid uacui sub umbra
lusimus tecum, quod et hunc in annum
uiuat et pluris, age, dic Latinum,
barbite, carmen,

Lesbio primum modulate ciui, 5
qui, ferox bello, tamen inter arma,
siue iactatam religarat udo
litore nauem,

Liberum et Musas Veneremque et illi
semper haerentem puerum canebat 10
et Lycum nigris oculis nigroque
crine decorum.

O decus Phoebi et dapibus supremi
grata testudo Iouis, o laborum
dulce lenimen, mihi cumque salue 15
rite uocanti.

XXXIII

Albi, ne doleas plus nimio memor
inmitis Glycerae neu miserabilis
descantes elegos, cur tibi iunior
laesa praeniteat fide.

Insignem tenui fronte Lycorida 5
Cyri torret amor, Cyrus in asperam
declinat Pholoen: sed prius Apulis
iungentur capreae lupis

quam turpi Pholoe peccet adultero.
Sic uisum Veneri, cui placet imparis 10
formas atque animos sub iuga aenea
saeuo mittere cum ioco.

Ipsam me melior cum peteret Venus,
grata detinuit compede Myrtale
libertina, fretis acrior Hadriae   15
    curuantis Calabros sinus.

XXXIV

Parcus deorum cultor et infrequens,
insanientis dum sapientiae
    consultus erro, nunc retrorsum
    uela dare atque iterare cursus

cogor relictos: namque Diespiter   5
igni corusco nubila diuidens
    plerumque, per purum tonantis
    egit equos uolucrumque currum,

quo bruta tellus et uaga flumina,
quo Styx et inuisi horrida Taenari   10
    sedes Atlanteusque finis
    concutitur. Valet ima summis

mutare et insignem attenuat deus,
obscura promens; hinc apicem rapax
    Fortuna cum stridore acuto
    sustulit, hic posuisse gaudet.   15

XXXV

O diua, gratum quae regis Antium,
praesens uel imo tollere de gradu
    mortale corpus uel superbos
    uertere funeribus triumphos,

te pauper ambit sollicita prece   5
ruris colonus, te dominam aequoris
    quicumque Bythyna laccessit
    Carpathium pelagus carina.

Te Dacus asper, te profugi Scythae,
urbesque gentesque et Latium ferox   10
    regumque matres barbarorum et
    purpurei metuunt tyranni,

iniurioso ne pede prouas
stantem columnam, neu populus frequens
ad arma cessantis, ad arma
concitet imperiumque frangat. 15

Te semper anteit serua Necessitas,
clauos trabalis et cuneos manu
gestans aena nec seuerus
uncus abest liquidumque plumbum; 20

te Spes et albo rara Fides colit
uelata panno nec comitem abnegat,
utcumque mutata potentis
ueste domos inimica linquis;

at uolgus infidum et meretrix retro 25
periura cedit, diffugiunt cadis
cum faece siccatis amici,
ferre iugum pariter dolosi.

Serues iturum Caesarem in ultimos
orbis Britannos et iuuenum recens 30
examen Eois timendum
partibus Oceanoque rubro.

Heu heu, cicatricum et sceleris pudet
fratrumque. Quid nos dura refugimus
aetas, quid intactum nefasti
liquimus? Vnde manum iuuentus 35

metu deorum continuit? Quibus
pepercit aris? O utinam noua
incude diffingas retusum in
Massagetis Arabasque ferrum! 40

XXXVI

Et ture et fidibus iuuat
placare et uituli sanguini debito
custodes Numidae deos,
qui nunc Hesperia sospes ab ultima
caris multa sodalibus, 5
nulli plura tamen diuidit oscula
quam dulci Lamiae, memor

actae non alio rege puertiae
mutataeque simul togae.
Cressa ne careat pulchra dies nota   10
  neu promptae modus amphorae
neu morem in Salium sit requies pedum
  neu multi Damalis meri
Bassum Threicia uincat amystide
  neu desint epulis rosae   15
neu uiuax apium neu breue lilium.
  Omnes in Damalin putres
deponent oculos nec Damalis nouo
  diuelletur adultero
lasciuis hederis ambitiosior.   20

XXXVII

Nunc est bibendum, nunc pede libero
pulsanda tellus, nunc Saliaribus
  ornare puluinar deorum
  tempus erat dapibus, sodales.

Antehac nefas depromere Caecubum   5
cellis auitis, dum Capitolio
  regina dementis ruinas
  funus et imperio parabat

contaminato cum grege turpium
morbo uirorum, quidlibet impotens   10
  sperare fortunaque dulci
  ebria. Sed minuit furorem

uix una sospes nauis ab ignibus,
mentemque lymphatam Mareotico
redegit in ueros timores   15
  Caesar, ab Italia uolantem

remis adurgens, accipiter uelut
mollis columbas aut leporem citus
  uenator in campis niualis
  Haemoniae, daret ut catenis   20

fatale monstrum. Quae generosius
perire quaerens nec muliebriter

expauit ensem nec latentis
classe cita reparauit oras,

ausa et iacentem uisere regiam 25
uoltu sereno, fortis et asperas
tractare serpentes, ut atrum
corpore conbiberet uenenum,

deliberata morte ferocior:
saeuis Liburnis scilicet inuidens 30
priuata deduci superbo,
non humilis mulier, triumpho.

XXXVIII

Persicos odi, puer, apparatus,
displicent nexae philyra coronae,
mitte sectari, rosa quo locorum
sera moretur.

Simplici myrto nihil adlabores 5
sedulus, curo: neque te ministrum
dedecet myrtus neque me sub arta
uite bibentem.

LIBER SECUNDUS

I

Motum ex Metello consule ciuicum
bellique causas et uitia et modos
    ludumque Fortunae grauisque
    principum amicitias et arma

nondum expiatis uncta cruoribus,   5
periculosae plenum opus aleae,
    tractas et incedis per ignis
    suppositos cineri doloso.

Paulum seuerae Musa tragoediae
desit theatris; mox, ubi publicas   10
    res ordinaris, grande munus
    Cecropio repetes coturno,

insigne maestis praesidium reis
et consulenti, Pollio, curiae,
    cui laurus aeternos honores
    Delmatico peperit triumpho.   15

Iam nunc minaci murmure cornuum
perstringis auris, iam litui strepunt,
    iam fulgor armorum fugacis
    terret equos equitumque uoltus.   20

Audire magnos iam uideor duces
non indecoro puluere sordidos
    et cuncta terrarum subacta
    praeter atrocem animum Catonis.

Iuno et deorum quisquis amicior   25
Afris inulta cesserat impotens
    tellure, uictorum nepotes
    rettulit inferias Iugurthae.

Quis non Latino sanguine pinguior
campus sepulcris impia proelia   30
    testatur auditumque Medis
    Hesperiae sonitum ruinae?

Qui gurges aut quae flumina lugubris
ignara belli? Quod mare Dauniae
non decolorauere caedes?
Quae caret ora cruore nostro? 35

Sed ne relictis, Musa procax, iocis
Caeae retractes munera Neniae,
mecum Dionaeo sub antro
quaere modos leuiore plectro. 40

II

Nullus argento color est auaris
abdito terris, inimice lamnae
Crispe Sallusti, nisi temperato
splendeat usu.

Viuet extento Proculeius aeuo, 5
notus in fratres animi paterni;
illum aget pinna metuente solui
Fama superstes.

Latius regnes audum domando
spiritum quam si Libyam remotis 10
Gadibus iungas et uterque Poenus
seruiat uni.

Crescit indulgens sibi dirus hydrops
nec sitim pellit, nisi causa morbi
fugerit uenis et aquosus albo 15
corpore languor.

Redditum Cyri solio Prahaten
dissidens plebi numero beatorum
eximit Virtus populumque falsis
dedocet uti 20

uocibus, regnum et diadema tutum
deferens uni propriamque laurum
quisquis ingentis oculo inretorto
spectat acruos.

III

Aequam memento rebus in arduis
seruare mentem, non secus in bonis
ab insolenti temperatam
laetitia, moriture Delli,

seu maestus omni tempore uixeris   5
seu te in remoto gramine per dies
festos reclinatum bearis
interiore nota Falerni.

Quo pinus ingens albaque populus
umbram hospitem consociare amant   10
ramis? Quid obliquo laborat
lympha fugax trepidare riuo?

Huc uina et unguenta et nimium breuis
flores amoenae ferre iube rosae,
dum res et aetas et Sororum
fila trium patiuntur atra.   15

Cedes coemptis saltibus et domo
uillaque, flauus quam Tiberis lauit,
cedes, et exstructis in altum
diuitiis potietur heres.   20

Diuosne prisco natus ab Inacho
nil interest an pauper et infima
de gente sub diuo moreris,
uictima nil miserantis Orci;

omnes eodem cogimur, omnium   25
uersatur urna serius ocus
sors exitura et nos in aeternum
exilium impositura cumbae.

IV

Ne sit ancillae tibi amor pudori,
Xanthia Phoceu: prius insolentem
serua Briseis niueo colore
mouit Anchillem;

mouit Aiacem Telamone natum   5
forma captivae dominum Tecmessae;

arsit Atrides medio in triumpho
uirgine rapta,

barbarae postquam cecidere turmae
Thessalo uictore et ademptus Hector 10
tradidit fessis leuiora tolli
Pergama Graiis.

Nescias an te generum beati
Phyllidis flauae decorent parentes;
regium certe genus et penatis 15
maeret iniquos.

Crede non illam tibi de scelesta
plebe delectam, neque sic fidelem,
sic lucro auersam potuisse nasci
matre pudenda. 20

Bracchia et uoltum teretisque suras
integer laudo: fuge suspicari
cuius octauum trepidauit aetas
claudere lustrum.

V

Nondum subacta ferre iugum ualet
ceruice, nondum munia comparis
aequare nec tauri ruentis
in uenerem tolerare pondus.

Circa uirentis est animus tuae 5
campos iuuencae, nunc fluuiis grauem
solantis aestum, nunc in udo
ludere cum uitulis salicto

praegestientis. Tolle cupidinem
immitis uuae: iam tibi liuidos 10
distinguet autumnus racemos
purpureo uarius colore;

iam te sequetur; currit enim ferox
aetas et illi quos tibi dempserit
adponet annos; iam proterua
fronte petet Lalage maritum, 15

dilecta, quantum non Pholoe fugax,
non Chloris albo sic umero nitens
    ut pura nocturno renidet
    luna mari Cnidiusue Gyges,   20

quem si puellarum insereres choro,
mire sagacis falleret hospites
    discrimen obscurum solutis
    crinibus ambiguoque uoltu.

VI

Septimi, Gadis aditure mecum et
Cantabrum indoctum iuga ferre nostra et
barbaras Syrtis, ubi Maura semper
    aestuat unda,

Tibur Argeo positum colono   5
sit meae sedes utinam senectae,
sit modus lasso maris et uiarum
    militiaeque.

Vnde si Parcae prohibent iniquae,
dulce pellitis ouibus Galaesi   10
flumen et regnata petam Laconi
    rura Phalantho.

Ille terrarum mihi praeter omnis
angulus ridet, ubi non Hymetto
mella decedunt uiridique certat   15
    baca Venafro,

uer ubi longum tepidasque praebet
Iuppiter brumas et amicus Aulon
fertili Baccho minimum Falernis
    inuidet uuis.   20

Ille te mecum locus et beatae
postulant arces; ibi tu calentem
debita sparges lacrima fauillam
    uatis amici.

VII

O saepe mecum tempus in ultimum
deducte Bruto militiae duce,
    quis te redonavit Quiritem
    dis patriis Italoque caelo,

Pompei, meorum prime sodalium,   5
cum quo morantem saepe diem mero
    fregi, coronatus nitentis
    malobathro Syrio capillos?

Tecum Philippos et celerem fugam
sensi relicta non bene parmula,   10
    cum fracta uirtus et minaces
    turpe solum tetigere mento;

sed me per hostis Mercurius celer
denso pauentem sustulit aere,
    te rursus in bellum resorbens   15
    unda fretis tulit aestuosis.

Ergo obligatam redde Ioui dapem
longaque fessum militia latus
    depone sub lauru mea, nec
    parce cadis tibi destinatis.   20

Obliuioso leuia Massico
ciboria exple, funde capacibus
    unguenta de conchis. Quis udo
    deproperare apio coronas

curatue myrto? Quem Venus arbitrum   25
dicet bibendi? Non ego sanius
    bacchabor Edonis: recepto
    dulce mihi furere est amico.

VIII

Vlla si iuris tibi peierati
poena, Barine, nocuisset umquam,
dente si nigro fieres uel uno
    turpior ungui,

crederem; sed tu simul obligasti   5
perfidum uotis caput, enitescis

pulchrior multo iuuenumque prodis
publica cura.

Expedit matris cineres opertos
fallere et toto taciturna noctis 10
signa cum caelo gelidaque diuos
morte carentis.

Ridet hoc, inquam, Venus ipsa, rident
simplices Nymphae, ferus et Cupido
semper ardentis acuens sagittas 15
cote cruenta.

Adde quod pubes tibi crescit omnis,
seruitus crescit noua nec priores
impiae tectum dominae relinquunt
saepe minati. 20

Te suis matres metuunt iuuenis,
te senes parci miseraeque nuper
uirgines nuptae, tua ne retardet
aura maritos.

IX

Non semper imbres nubibus hispidos
manant in agros aut mare Caspium
uexant inaequales procellae
usque, nec Armeniis in oris,

amice Valgi, stat glacies iners 5
mensis per omnis aut Aquilonibus
querqueta Gargani laborant
et foliis uiduantur orni:

tu semper urges flebilibus modis
Mysten ademptum, nec tibi Vespero 10
surgente decedunt amores
nec rapidum fugiente solem.

At non ter aeuo functus amabilem
plorauit omnis Antilochum senex
annos nec inpubem parentes 15
Troilon aut Phrygiae sorores

fleuere semper. Desine mollium
tandem querellarum et potius noua
cantemus Augusti tropaea
Caesaris et rigidum Niphaten 20

Medumque flumen gentibus additum
uictis minores uoluere uertices
intraque praescriptum Gelonos
exiguus equitare campis.

X

Rectius uiues, Licini, neque altum
semper urgendo neque, dum procellas
cautus horrescis, nimium premendo
litus iniquom.

Auream quisquis mediocritatem 5
diligat, tutus caret obsoleti
sordibus tecti, caret inuidenda
sobrius aula.

Saepius uentis agitur ingens
pinus et celsae grauiore casu 10
decidunt turres feriuntque summos
fulgura montis.

Sperat infestis, metuit secundis
alteram sortem bene praeparatum
pectus. Informis hiemes reducit 15
Iuppiter, idem

summouet. Non, si male nunc, et olim
sic erit: quondam cithara tacentem
suscitat Musam neque semper arcum
tendit Apollo. 20

Rebus angustis animosus atque
fortis appare; sapienter idem
contrahes uento nimium secundo
turgida uela.

XI

Quid bellicosus Cantaber et Scythes,
Hirpine Quincti, cogitet Hadria
diuisus obiecto, remittas
quaerere nec trepides in usum

poscentis aeui pauca: fugit retro   5
leuis iuuentas et decor, arida
pellente lasciuos amores
canitie facilemque somnum.

Non semper idem floribus est honor
uernis neque uno luna rubens nitet   10
uoltu: quid aeternis minorem
consiliis animum fatigas?

Cur non sub alta uel platano uel hac
pinu iacentes sic temere et rosa
canos odorati capillos,   15
dum licet, Assyriaque nardo

potamus uncti? dissipat Euhius
curas edacis. Quis puer ocius
restinguet ardentis Falerni
pocula praetereunte lympha?   20

Quis deuium scortum eliciet domo
Lyden? Eburna dic, age, cum lyra
maturet, in comptum Lacaenae
more comas religata nodum.

XII

Nolis longa ferae bella Numantiae,
nec durum Hannibalem nec Siculum mare
Poeno purpureum sanguine mollibus
aptari citharae modis,

nec saeuos Lapithas et nimium mero   5
Hylaeum domitosque Herculea manu
Telluris iuuenes, unde periculum
fulgens contremuit domus

Saturni ueteris; tuque pedestribus
dices historiis proelia Caesaris, 10
Maecenas, melius ductaque per uias
regum colla minacium.

Me dulcis dominae Musa Licymniae
cantus, me uoluit dicere lucidum
fulgentis oculos et bene mutuis 15
fidum pectus amoribus;

quam nec ferre pedem dedecuit choris
nec certare ioco nec dare bracchia
ludentem nitidis uirginibus sacro
Dianae celebris die. 20

Num tu quae tenuit diues Achaemenes
aut pinguis Phrygiae Mygdonias opes
permutare uelis crine Licymniae,
plenas aut Arabum domos

cum flagrantia detorquet ad oscula 25
ceruicem aut facili saeuitia negat
quae poscente magis gaudeat eripi,
interdum rapere occupet?

XIII

Ille et nefasto te posuit die,
quicumque primum, et sacrilega manu
produxit, arbos, in nepotum
perniciem obprobriumque pagi;

illum et parentis crediderim sui 5
fregisse ceruicem et penetralia
sparsisse nocturno cruore
hospitis, ille uenena Colcha

et quidquid usquam concipitur nefas
tractauit, agro qui statuit meo 10
te, triste lignum, te, caducum
in domini caput inmerentis.

Quid quisque uitet, nunquam homini satis
cautum est in horas: nauita Bosphorum

Poenus perhorrescit neque ultra   15
caeca timet aliunde fata,

miles sagittas et celerem fugam
Parthi, catenas Parthus et Italum
robur; sed inprovisa leti
uis rapuit rapietque gentis.   20

Quam paene furuae regna Proserpinae
et iudicantem uidimus Aeacum
sedesque discriptas piorum et
Aeoliis fidibus querentem

Sappho puellis de popularibus   25
et te sonantem plenius aureo,
Alcaee, plectro dura nauis,
dura fugae mala, dura belli.

Vtrumque sacro digna silentio
mirantur umbrae dicere, sed magis   30
pugnas et exactos tyrannos
densum umeris bibit aure uolgus.

Quid mirum, ubi illis carminibus stupens
demittit atras belua centiceps
auris et intorti capillis   35
Eumenidum recreantur angues?

Quin et Prometheus et Pelopis parens
dulci laborum decipitur sono
nec curat Orion leones
aut timidos agitare lyncas.   40

XIV

Eheu fugaces, Postume, Postume,
labuntur anni nec pietas moram
rugis et instanti senectae
adferet indomitaeque morti,

non, si trecenis quotquot eunt dies,   5
amice, places inlacrimabilem
Plutona tauris, qui ter amplum
Geryonen Tityonque tristi

compescit unda, scilicet omnibus
quicumque terrae munere uescimur   10
    enauganda, siue reges
    siue inopes erimus coloni.

Frustra cruento Marte carebimus
fractisque rauci fluctibus Hadriae,
    frustra per autumnos nocentem   15
    corporibus metuemus Austrum:

uisendus ater flumine languido
Cocytos errans et Danaï genus
    infame damnatusque longi
    Sisyphus Aeolides laboris.   20

Linquenda tellus et domus et placens
uxor, neque harum quas colis arborum
    te praeter inuisas cupressos
    ulla breuem dominum sequetur;

absumet heres Caecuba dignior   25
seruata centum clauibus et mero
    tinguet pauimentum superbo,
    pontificum potiore cenis.

XV

Iam pauca aratro iugera regiae
moles relinquent, undique latius
    extenta uisentur Lucrino
    stagna lacu platanusque caelebs

euincet ulmos; tum uiolaria et   5
myrtus et omnis copia narium
    spargent oliuetis odorem
    fertilibus domino priori;

tum spissa ramis laurea feruidos
excludet ictus. Non ita Romuli   10
    praescriptum et intonsi Catonis
    auspiciis ueterumque norma.

Priuatus illis census erat breuis,
commune magnum; nulla decempedis

metata priuatis opacam   15
porticus excipiebat Arcton,

nec fortuitum spernere caespitem
leges sinebant, oppida publico
sumptu iubentes et deorum
templa nouo decorare saxo.   20

XVI

Otium diuos rogat in patienti
prensus Aegaeo, simul atra nubes
condidit lunam neque certa fulgent
sidera nautis;

otium bello furiosa Thrace,   5
otium Medi pharetra decori,
Grosphe, non gemmis neque purpura
uenale neque auro.

Non enim gazae neque consularis
summuet lictor miseros tumultus   10
mentis et curas laqueata circum
tecta uolantis.

Viuitur paruo bene, cui paternum
splendet in mensa tenui salinum
nec leuis somnos timor aut cupido   15
sordidus aufert.

Quid breui fortes iaculamur aeuo
multa? Quid terras alio calentis
sole mutamus? Patriae quis exul
se quoque fugit?   20

Scandit aeratas uitiosa nauis
cura nec turmas equitum relinquit,
ocior ceruis et agente nimbos
ocior Euro.

Laetus in praesens animus quod ultra est   25
oderit curare et amara lento
temperet risu: nihil est ab omni
parte beatum.

Abstulit clarum cita mors Achillem,
longa Tithonum minuit senectus, 30
et mihi fors an, tibi quod negarit,
porriget hora.

Te greges centum Siculaeque circum
mugiunt uaccae, tibi tollit hinnitum
apta quadrigis equa, te bis Afro 35
murice tinctae

uestiunt lanae; mihi parua rura et
spiritum Graiae tenuem Camenae
Parca non mendax dedit et malignum
spernere uolgens. 40

XVII

Cur me querellis exanimas tuis?
Nec dis amicum est nec mihi te prius
obire, Maecenas, mearum
grande decus columenque rerum.

A! te meae si partem animae rapit 5
maturior uis, quid moror altera,
nec carus aequae nec superstes
integer? Ille dies utramque

ducet ruinam. Non ego perfidum
dixit sacramentum: ibimus, ibimus, 10
utcumque praecedes, supremum
carpere iter comites parati.

Me nec Chimaerae spiritus igneae
nec, si resurgat centimanus gigas,
diuillet umquam: sic potenti 15
Iustitiae placitumque Parcis.

Seu Libra seu me Scorpions aspicit
formidolosus, pars uiolentior
natalis horae, seu tyrannus
Hesperiae Capricornus undae, 20

utrumque nostrum incredibili modo
consentit astrum; te Iouis impio

tutela Saturno refulgens
eripuit uolucrisque Fati

tardauit alas, cum populus frequens   25
laetum theatris ter crepuit sonum;
    me truncus inlapsus cerebro
    sustulerat, nisi Faunus ictum

dextra leuasset, Mercurialium
custos uirorum. Reddere uictimas   30
    aedemque uotiuam memento;
    non humilem feriemus agnam.

XVIII

Non ebur neque aureum
mea renidet in domo lacunar;
    non trabes Hymettiae
premunt columnas ultima recisas
    Africa, neque Attali   5
ignotus heres regiam occupauit,
    nec Laconicas mihi
trahunt honestae purpuras clientae.
    At fides et ingeni
benigna uena est pauperemque diues   10
    me petit; nihil supra
deos laccio nec potentem amicum
    largiora flagito,
satis beatus unicus Sabinis.
    Truditur dies die   15
nouaeque pergunt interire lunae;
    tu secunda marmora
locas sub ipsum funus et sepulcri
    inmemor struis domos
marisque Bais obstrepentis urges   20
    summouere litora,
parum locuples continente ripa.
    Quid quod usque proximos
reuellis agri terminos et ultra
    limites clientium   25
salis auarus? Pellitur paternos
    in sinu ferens deos
et uxor et uir sordidosque natos.

Nulla certior tamen
rapacis Orci fine destinata 30
aula diuitem manet
erum. Quid ultra tendis? Aequa tellus
pauperi recluditur
regumque pueris, nec satelles Orci
callidum Promethea 35
reuexit auro captus. Hic superbum
Tantalum atque Tantali
genus coercet, hic leuare functum
pauperem laboribus
uocatus atque non uocatus audit. 40

XIX

Bacchum in remotis carmina rupibus
uidi docentem, credite posteris,
Nymphasque discentis et auris
capripedum Satyrorum acutas.

Euhoe, recenti mens trepidat metu 5
plenoque Bacchi pectore turbidum
laetatur. Euhoe, parce Liber,
parce, graui metuende thyrsos.

Fas peruicacis est mihi Thyiadas
uinique fontem lactis et uberes 10
cantare riuos atque truncis
lapsa cauis iterare mella;

fas et beatæ coniugis additum
stellis honorem tectaque Penthei
disiecta non leni ruina, 15
Thracis et exitium Lycurgi.

Tu flectis amnes, tu mare barbarum,
tu separatis uuidus in iugis
nodo coerces uiperino
Bistonidum sine fraude crinis. 20

Tu, cum parentis regna per arduum
cohors Gigantum scanderet inopia,
Rhoetum retorsisti leonis
unguibus horribilique mala;

quamquam, choreis aptior et iocis   25
ludoque dictus, non sat idoneus
    pugnae ferebaris; sed idem
    pacis eras mediusque belli.

Te uidit insons Cerberus aureo
cornu decorum leniter atterens   30
    caudam et recedentis trilingui
    ore pedes tetigitque crura.

XX

Non usitata nec tenui ferar
penna biformis per liquidum aethera
    uates neque in terris morabor
    longius inuidiaque maior

urbis relinquam. Non ego pauperum   5
sanguis parentum, non ego quem uocas,
    dilecte Maecenas, obibo
    nec Stygia cohibebor unda.

Iam iam residunt cruribus asperae
pelles et album mutor in alitem   10
    superne nascunturque leues
    per digitos umerosque plumae.

Iam Daedaleo ocior Icaro
uisam gementis litora Bosphori
    Syrtisque Gaetulas canorus   15
    ales Hyperboreosque campos.

Me Colchus et qui dissimulat metum
Marsae cohortis Dacus et ultimi
    noscent Geloni, me peritus
    discet Hiber Rhodanique poter.   20

Absint inani funere neniae
luctusque turpes et querimoniae;
    conpesce clamorem ac sepulcri
    mitte superuacuos honores.

LIBER TERTIUS

I

Odi profanum uolgus et arceo.
Fauete linguis: carmina non prius
audita Musarum sacerdos
uirginibus puerisque canto.

Regum timendorum in proprios greges,   5
reges in ipsos imperium est Iouis,
clari Giganteo triumpho,
cuncta supercilio mouentis.

Est ut uiro uir latius ordinet
arbusta sulcis, hic generosior   10
descendat in campum petitor,
moribus hic meliorque fama

contendat, illi turba clientium
sit maior: aequa lege Necessitas
sortitur insignis et imos,
omne capax mouet urna nomen.   15

Destructus ensis cui super impia
ceruice pendet, non Siculae dapes
dulcem elaboratum saporem,
non auium citharaequecantus   20

Somnum reducent: somnus agrestium
lenis uirorum non humilis domos
fastidit umbrosamque ripam,
non Zephyris agitata tempe.

Desiderantem quod satis est neque   25
tumultuosum sollicitat mare,
nec saeuus Arcturi cadentis
impetus aut orientis Haedi,

non uerberatae grandine uineae
fundusque mendax, arbore nunc aquas   30
culpante, nunc torrentia agros
sidera, nunc hiemes iniquas.

Contracta pisces aequora sentiunt
iactis in altum molibus: huc frequens
caementa demittit redemptor
cum famulis dominusque terrae 35

fastidiosus: sed Timor et Minae
scandunt eodem quo dominus, neque
decedit aerata triremi et
post equitem sedet atra Cura. 40

Quod si dolentem nec Phrygius lapis
nec purpurarum sidere clarior
delenit usus nec Falerna
uitis Achaemeniumque costum,

cur inuidendis postibus et nouo 45
sublime ritu moliar atrium?
Cur ualle permutem Sabina
diuitias operosiores?

II

Angustam amice pauperiem pati
robustus acri militia puer
condiscat et Parthos ferocis
uexet eques metuendus hasta

uitamque sub diuo et trepidis agat 5
in rebus. Illum ex moenibus hosticis
matrona bellantis tyranni
prospiciens et adulta uirgo

suspiret, eheu, ne rudis agminum
sponsus lacessat regius asperum 10
tactu leonem, quem cruenta
per medias rapit ira caedes.

Dulce et decorum est pro patria mori:
mors et fugacem persequitur uirum
nec parcit inbellis iuuentae
poplitibus timidoue tergo. 15

Virtus, repulsae nescia sordidae,
intaminatis fulget honoribus

nec sumit aut ponit securis
arbitrio popularis aurae. 20

Virtus, recludens inmeritis mori
caelum, negata temptat iter uia
coetusque uolgaris et udam
spernit humum fugiente pinna.

Est et fideli tuta silentio 25
merces: uetabo, qui Cereris sacrum
uolgarit arcanae, sub isdem
sit trabibus fragilemque mecum

soluat phaselon; saepe Diespiter
neglectus incesto addidit integrum, 30
raro antecedentem scelestum
deseruit pede Poena claudo.

III

Iustum et tenacem propositi uirum
non ciuium ardor praua iubentium,
non uoltus instantis tyranni
mente quatit solida neque Auster,

dux inquieti turbidus Hadriae, 5
nec fulminantis magna manus Iouis:
si fractus inlabatur orbis,
inpavidum ferient ruinae.

Hac arte Pollux et uagus Hercules
ensius arces attigit igneas, 10
quos inter Augustus recumbens
purpureo bibet ore nectar;

hac te merentem, Bacche pater, tuae
uexere tigres indocili iugum
collo trahentes; hac Quirinus
Martis equis Acheronta fugit, 15

gratum elocuta consiliantibus
Ionone diuis: 'Ilion, Ilion
fatalis incestusque iudex
et mulier peregrina uertit 20

in puluerem, ex quo destituit deos
mercede pacta Laomedon, mihi
castaeque damnatum Mineruae
cum populo et duce fraudulento.

Iam nec Lacaenae splendet adulterae   25
famosus hospes nec Priami domus
periura pugnaces Achiuos
Hectoreis opibus refringit

nostrisque ductum seditionibus
bellum resedit. Protinus et grauis   30
irae et inuisum nepotem,
Troica quem peperit sacerdos,

Marti redonabo; illum ego lucidas
inire sedes, discere nectaris
sucos et adscribi quietis
ordinibus patiar deorum.   35

Dum longus inter saeuat Ilion
Romamque pontus, qualibet exules
in parte regnato beati;
dum Priami Paridisque busto   40

insultet armentum et catulos ferae
celae inultae, stet Capitolium
fulgens triumphatisque possit
Roma ferox dare iura Medis.

Horrenda late nomen in ultimas   45
extendat oras, qua medius liquor
secernit Europen ab Afro,
qua tumidus rigat arua Nilus;

aurum inrepertum et sic melius situm,
cum terra celat, spernere fortior   50
quam cogere humanos in usus
omne sacrum rapiente dextra,

quicumque mundo terminus obstitit,
hunc tanget armis, uisere gestiens,
qua parte debacchentur ignes,
qua nebulae pluuiique rores.   55

Sed bellicosus fata Quiritibus
hac lege dico, ne nimium pii
rebusque fidentes auitae
tecta uelint reparare Troiae. 60

Troiae renascens alite lugubri
fortuna tristi clade iterabitur,
ducente uictrices cateruas
coniuge me Iouis et sorore.

Ter si resurgat murus aeneus 65
auctore Phoebos, ter pereat meis
excisus Argiuis, ter uxor
capta uirum puerosque ploret.'

Non hoc iocosae conueniet lyrae;
quo, Musa, tendis? Desine peruicax 70
referre sermones deorum et
magna modis tenuare paruis.

IV

Descende caelo et dic age tibia
regina longum Calliope melos,
seu uoce nunc maui acuta
seu fidibus citharae Phoebi.

Auditis? An me ludit amabilis 5
insania? Audire et uideor pius
errare per lucos, amoenae
quos et aquae subeunt et aerae.

Me fabulosae Volture in Apulo
nutricis extra limina Pulliae 10
ludo fatigatumque somno
fronde noua puerum palumbes

texere, mirum quod foret omnibus
quicumque celsae nidum Aceruntiae
saltusque Bantinos et aruum
pingue tenent humilis Forenti, 15

ut tuto ab atris corpore uiperis
dormirem et ursis, ut premerer sacra

lauroque conlataque myrto,
non sine dis animosus infans. 20

Vester, Camenae, uester in arduos
tollor Sabinos, seu mihi frigidum
Praeneste seu Tibur supinum
seu liquidae placuere Baiae;

uestris amicum fontibus et choris 25
non me Philippis uersa acies retro,
deuota non extinxit arbor
nec Sicula Palinurus unda.

Vt cumque mecum uos eritis, libens
insanientem nauita Bosphorum
temptabo et urentis harenas 30
litoris Assyrii uiator,

uisam Britannos hospitibus feros
et laetum equino sanguine Concanum,
uisam pharetratos Gelonos 35
et Scythicum inuiolatus amnem.

Vos Caesarem altum, militia simul
fessas cohortes abdidit oppidis,
finire quaerentem labores
Pierio recreatis antro; 40

uos lene consilium et datis et dato
gaudetis, almae. Scimus ut impios
Titanas immanemque turbam
fulmine sustulerit caduco,

qui terram inertem, qui mare temperat 45
uentosum et urbes regnaque tristia
diuosque mortalisque turmas
imperio regit unus aequo.

Magnum illa terrorem intulerat Ioui
fidens iuuentus horrida bracchiis 50
fratresque tendentes opaco
Pelion imposuisse Olympo.

Sed quid Typhoeus et ualidus Mimas
aut quid minaci Porphyrion statu,

quid Rhoetus euolsisque truncis Enceladus iaculator audax	55
contra sonantem Palladis aegida possent ruentes? Hinc audus stetit Volcanus, hinc matrona Iuno et nunquam umeris positurus arcum,	60
qui rore puro Castaliae lauit crinis solutos, qui Lyciae tenet dumeta natalemque siluam, Delius et Patareus Apollo.	
Vis consili expers mole ruit sua; uim temperatam di quoque prouehunt in maius; idem odere uires omne nefas animo mouentis.	65
Testis mearum centimanus gigas sententiarum, notus et integrae temptator Orion Dianae, uirginea domitus sagitta.	70
Iniecta monstris Terra dolet suis maeretque partus fulmine luridum missos ad Orcum; nec peredit impositam celer ignis Aetnen,	75
incontinentis nec Tityi iecur reliquit ales, nequitiae additus custos; amatorem trecentae Pirithoum cohibent catenae.	80
V	
Caelo tonantem credidimus Iouem regnare: praesens diuus habebitur Augustus adiectis Britannis imperio grauibusque Persis.	
Milesne Crassi coniuge barbara turpis maritus uixit et hostium, pro curia inuersique mores! consenuit socerorum in armis	5

sub rege Medo Marsus et Apulus
anciliorum et nominis et togae   10
    oblitus aeternaeque Vestae,
    incolumi Ioue et urbe Roma?

Hoc cauerat mens prouida Reguli
dissentientis condicionibus
    foedis et exemplo trahenti   15
    perniciem ueniens in aeuum,

si non periret in miserabilis
captus pubes: 'Signa ego Punicis
    adfixa delubris et arma
    militibus sine caede' dixit   20

'derepta uidi; uidi ego ciuium
retorta tergo brachia libero
    portasque non clausas et arua
    Marte coli populata nostro.

Auro repensus scilicet acrior   25
miles redibit. Flagitio additis
    damnum. Neque amissos colores
    lana refert medicata fuco,

nec uera uirtus, cum semel excidit,
curat reponi deterioribus.   30
    Si pugnat extricata densis
    cerua plagis, erit ille fortis,

qui perfidis se credidit hostibus,
et Marte Poenos proteret altero,
    qui lora restrictis lacertis   35
    sensit iners timuitque mortem.

Hic, unde uitam sumeret inscius,
pacem duello miscuit. O pudor!
    o magna Carthago, probrosis
    altior Italiae ruinis!   40

Fertur pudicae coniugis osculum
paruosque natos ut capitis minor
    ab se remouisse et uirilem
    toruus humi posuisse uoltum,

donec labantis consilio patres 45
firmaret auctor nunquam alias dato
interque maerentis amicos
egregius properaret exul.

Atqui sciebat quae sibi barbarus
tortor pararet; non aliter tamen 50
dimouit obstantis propinquos
et populum reditus morantem

quam si clientum longa negotia
diuidicata lite relinqueret,
tendens Venafranos in agros 55
aut Lacedaemonium Tarentum.

VI

Delicta maiorum inmeritus lues,
Romane, donec templa refeceris
aedisque labentis deorum et
foeda nigro simulacra fumo.

Dis te minorem quod geris, imperas: 5
hinc omne principium, huc refer exitum.
Di multa neglecti dederunt
Hesperiae mala luctuosae.

Iam bis Monaeses et Pacori manus
non auspicatos contudit impetus 10
nostros et adiecisse praedam
torquibus exiguis renidet.

Paene occupatam seditionibus
deleuit urbem Dacus et Aethiops,
hic classe formidatus, ille 15
missilibus melior sagittis.

Fecunda culpa saecula nuptias
primum inquinare et genus et domos:
hoc fonte deriuata clades
in patriam populumque fluxit. 20

Motus doceri gaudet Ionicos
matura uirgo et fingitur artibus,

iam nunc et incestos amores
de tenero meditatur ungui.

Mox iuniores quaerit adulteros   25
inter mariti uina, neque eligit
cui donet inpermissa raptim
gaudia luminibus remotis,

sed iussa coram non sine conscio
surgit marito, seu uocat institor   30
seu nauis Hispanae magister,
dedecorum pretiosus emptor.

Non his iuuentus orta parentibus
infecit aequor sanguine Punico
Pyrrhumque et ingentem cecidit   35
Antiochum Hannibalemque dirum;

sed rusticorum mascula militum
proles, Sabellis docta ligonibus
uersare glaebas et seuerae
matris ad arbitrium recisos   40

portare fustis, sol ubi montium
mutaret umbras et iuga demeret
bobus fatigatis, amicum
tempus agens abeunte curru.

Damnosa quid non inminuit dies?   45
aetas parentum, peior auis, tulit
nos nequiores, mox daturos
progeniem uitiosiore.

VII

Quid fles, Asterie, quem tibi candidi
primo restituent uere Fauonii
Thyna merce beatum,
constantis iuuenem fide

Gygen? Ille Notis actus ad Oricum   5
post insana Caprae sidera frigidas
noctes non sine multis
insomnis lacrimis agit.

Atqui sollicitae nuntius hospitae,
suspirare Chloen et miseram tuis   10
    dicens ignibus uri,
    temptat mille uafere modis.

Vt Proetum mulier perfida credulum
falsis inpulerit criminibus nimis
    casto Bellerophontae   15
    maturare necem, refert;

narrat paene datum Pelea Tartaro,
Magnessam Hippolyten dum fugit abstinens,
    et peccare docentis
    fallax historias monet.   20

Frustra: nam scopulis surdior Icarum
uocis audit adhuc integer. At tibi
    ne uicinus Enipeus
    plus iusto placeat caue;

quamuis non alius flectere equum sciens   25
aeque conspicitur gramine Martio,
    nec quisquam citus aeque
    Tusco denatat alueo,

prima nocte domum claude neque in uias
sub cantu querulae despice tibiae   30
    et te saepe uocanti
    duram difficilis mane.

VIII

Martis caelebs quid agam Kalendis,
quid uelint flores et acerra turis
plena miratis positusque carbo in
    caepite uiuo,

docte sermones utriusque linguae.   5
Voueram dulcis epulas et album
Liberum caprum prope funeratus
    arboris ictu.

Hic dies anno redeunte festus
corticem adstrictum pice dimouebit   10

amphorae fumum bibere institutae
consule Tullo.

Sume, Maecenas, cyathos amici
sospitis centum et uigilis lucernas
perfer in lucem; procul omnis esto 15
clamor et ira.

Mitte ciuilis super urbe curas.
Occidit Daci Cotisonis agmen,
Medus infestus sibi luctuosis
dissidet armis, 20

seruit Hispanae uetus hostis orae
Cantaber sera domitus catena,
iam Scythae laxo meditantur arcu
cedere campis.

Neglegens ne qua populus laboret, 25
parce priuatus nimium cauere et
dona praesentis cape laetus horae,
linque serera.

IX

'Donec gratus eram tibi
nec quisquam potior bracchia candidae
ceruici iuuenis dabat,
Persarum uigui rege beatior.'

'Donec non alia magis 5
arsisti neque erat Lydia post Chloen,
multi Lydia nominis,
Romana uigui clarior Iliia.'

'Me nunc Thressa Chloe regit,
dulcis docta modos et citharae sciens, 10
pro qua non metuam mori,
si parcent animae fata superstiti.'

'Me torret face mutua
Thurini Calais filius Ornyti,
pro quo bis patiar mori, 15
si parcent puero fata superstiti.'

'Quid si prisca redit Venus
diductosque iugo cogit aeneo,
si flaua excutitur Chloe

reiectaeque patet ianua Lydiae?' 20

'Quamquam sidere pulchrior
ille est, tu leuior cortice et inprobo
iracundior Hadria,
tecum uiuere amem, tecum obeam lubens.'

X

Extremum Tanain si biberes, Lyce,
saeuo nupta uiro, me tamen asperas
porrectum ante foris obicere incolis
plorares Aquilonibus.

Audis quo strepitu ianua, quo nemus 5
inter pulchra satum tecta remugiat
uentis, et positas ut glaciēt niues
puro numine Iuppiter?

Ingratam Veneri pone superbiam,
ne currente retro funis eat rota: 10
non te Penelopen difficilem procis
Tyrrhenus genuit parens.

O quamuis neque te munera nec preces
nec tinctus uiola pallor amantium
nec uir Pieria paelice saucius 15
curuat, supplicibus tuis

parcas, nec rigida mollior aesculo
nec Mauris animum mitior anguibus:
non hoc semper erit liminis aut aquae
caelestis patiens latus. 20

XI

Mercuri, -- nam te docilis magistro
mouit Amphion lapides canendo, --
tuque testudo resonare septem
callida neruis,

nec loquax olim neque grata, nunc et 5
diuitum mensis et amica templis,
dic modos, Lyde quibus obstinatas
applicet auris,

quae uelut latis equa trima campis
ludit exultim metuitque tangi, 10
nuptiarum expers et adhuc proteruo
cruda marito.

Tu potes tigris comitesque siluas
ducere et riuos celeres morari;
cessit inmanis tibi blandienti 15
ianitor aulae

Cerberus, quamuis furiale centum
muniant angues caput eius atque
spiritus taeter saniesque manet
ore trilingui. 20

Quin et Ixion Tityosque uoltu
risit inuito, stetit urna paulum
sicca, dum grato Danai puellas
carmine mulces.

Audiat Lyde scelus atque notas 25
uirginum poenas et inane lymphae
dolum fundo pereuntis imo
seraque fata,

quae manent culpas etiam sub Orco.
Impiae (nam quid potuere maius?) 30
impiae sponsos potuere duro
perdere ferro.

Vna de multis face nuptiali
digna periurum fuit in parentem
splendide mendax et in omne uirgo 35
nobilis aeuom,

'Surge', quae dixit iuueni marito,
'surge, ne longus tibi somnus, unde
non times, detur; socerum et scelestas
falle sorores, 40

quae uelut nactae uitulos leaenae
singulos eheu lacerant. Ego illis
mollior nec te feriam neque intra
claustra tenebo.

Me pater saeuus oneret catenis, 45
quod uiro clemens misero peperci,
me uel extremos Numidarum in agros
classe releget.

I, pedes quo te rapiunt et aerae,
dum fauet Nox et Venus, i secundo 50
omine et nostri memorem sepulcro
scalpe querellam.'

XII

Miserarum est neque amori dare ludum neque dulci
mala uino lauere aut exanimari
metuentis patruae uerbera linguae.

Tibi qualum Cythereae puer ales, tibi telas
operosaeque Mineruae studium aufert, 5
Neobule, Liparaei nitor Hebri,

simul unctos Tiberinis umeros lauit in undis,
eques ipso melior Bellerophonte,
neque pugno neque segni pede uictus;

catus idem per apertum fugientis agitato 10
grege ceruos iaculari et celer arto
latitantem fruticeto excipere aprum.

XIII

O fons Bandusiae splendidior uitro,
dulci digne mero non sine floribus,
cras donaberis haedo,
cui frons turgida cornibus

primis et uenerem et proelia destinat. 5
Frustra: nam gelidos inficiet tibi
rubro sanguine riuos
lasciui suboles gregis.

Te flagrantis atrox hora Caniculae
nescit tangere, tu frigus amabile 10
fessis uomere tauris
praebes et pecori uago.

Fies nobilium tu quoque fontium
me dicente cauis impositam ilicem
saxis, unde loquaces 15
lympphae desiliunt tuae.

XIV

Herculis ritu modo dictus, o plebs,
morte uenalem petiisse laurum,
Caesar Hispana repetit penatis
victor ab ora.

Vnico gaudens mulier marito 5
prodeat iustis operata sacris
et soror clari ducis et decorae
supplice uitta

uirginum matres iuuenumque nuper
sospitum. Vos, o pueri et puellae ac 10
iam uirum expertae, male nominatis
parcite uerbis.

Hic dies uere mihi festus atras
eximet curas; ego nec tumultum
nec mori per uim metuam tenente 15
Caesare terras.

I, pete unguentum, puer, et coronas
et cadum Marsi memorem duelli,
Spartacum si qua potuit uagantem
fallere testa. 20

Dic et argutae properet Neaerae
murreum nodo cohibere crinem;
si per inuisum mora ianitorem
fiet, abito.

Lenit albescens animos capillus 25
litium et rixae cupidos proteruae;
non ego hoc ferrem calidus iuuenta
consule Planco.

XV

Vxor pauperis Ibyci,
tandem nequitiæ fige modum tuæ
famosisque laboribus;
maturo propior desine funeri
inter ludere uirgines 5
et stellis nebulam spargere candidis.
Non, si quid Pholoen satis,
et te, Chlori, decet. Filia rectius
expugnat iuuenum domos,
pulso Thyias uti concita tympano. 10
Illam cogit amor Nothi
lasciua similem ludere capreae:
te lanae prope nobilem
tonsae Luceriam, non citharae decent
nec flos purpureus rosae 15
nec poti uetulam faece tenus cadi.

XVI

Inclusam Danaen turris aenea
robustaeque fores et uigilum canum
tristes excubiae munierant satis
nocturnis ab adulteris,
si non Acrisium, uirginis abditae 5
custodem pauidum, Iuppiter et Venus
risissent: fore enim tutum iter et patens
conuerso in pretium deo.
Aurum per medios ire satellites
et perrumpere amat saxa potentius 10
ictu fulmineo; concidit auguris
Argiui domus ob lucrum
demersa exitio; diffidit urbium
portas uir Macedo et subruit aemulos
reges muneribus; munera nauium 15
saeuos inlaqueant duces.
Crescentem sequitur cura pecuniam
maiorumque fames. Iure perhorru
late conspicuum tollere uerticem,
Maecenas, equitum decus. 20

Quanto quisque sibi plura negauerit,
ab dis plura feret; nil cupientium
nudus castra peto et transfuga diuitum
partis linquere gestio,

contemptae dominus splendidior rei, 25
quam si quicquid arat inpiger Apulus
occultare meis dicerer horreis,
magnas inter opes inops.

Purae riuus aquae siluaque iugerum
paucorum et segetis certa fides meae 30
fulgentem imperio fertilis Africae
fallit sorte beatior.

Quamquam nec Calabriae mella ferunt apes
nec Laestrygonia Bacchus in amphora
languescit mihi nec pingua Gallicis 35
crescunt uellera pascuis,

inportuna tamen pauperies abest,
nec, si plura uelim, tu dare deneges.
Contracto melius parua cupidine
uectigalia porrigam 40

quam si Mygdoniis regnum Alyattei
campis continuem. Multa petentibus
desunt multa; bene est cui deus obtulit
parca quod satis est manu.

XVII

Aeli uetusto nobilis ab Lamo --
quando et priores hinc Lamias ferunt
denominatos et nepotum
per memores genus omne fastos,

auctore ab illo ducis originem, 5
qui Formiarum moenia dicitur
princeps et innantem Maricae
litoribus tenuisse Lirim,

late tyrannus, -- cras foliis nemus
multis et alga litus inutili 10

demissa tempestas ab Euro
sternet, aquae nisi fallit augur

annosa cornix. Dum potes, aridum
conpone lignum; cras Genium mero
curabis et porco bimenstri 15
cum famulis operum solutis.

XVIII

Faune, Nympharum fugientum amator,
per meos finis et aprica rura
lenis incedas abeasque paruis
aequus alumnis,

si tener pleno cadit haedus anno 5
larga nec desunt Veneris sodali
uina craterae, uetus ara multo
fumat odore.

Ludit herboso pecus omne campo,
cum tibi Nonae redeunt Decembres, 10
festus in pratis uacat otioso
cum boue pagus;

inter audacis lupus errat agnos,
spargit agrestis tibi silua frondes,
gaudet inuisam pepulisse fossor 15
ter pede terram.

XIX

Quantum distet ab Inacho
Codrus, pro patria non timidus mori,
narras, et genus Aeaci,
et pugnata sacro bella sub Ilio.

Quo Chium pretio cadum 5
mercemur, quis aquam temperet ignibus,
quo praebente domum et quota
Paelignis caream frigoribus, taces.

Da lunae propere nouae,
da noctis mediae, da, puer, auguris 10
Murenae. Tribus aut nouem
miscentur cyathis pocula commodis?

Qui Musas amat imparis,
ternos ter cyathos attonitus petet
uates, tris prohibet supra 15
rixarum metuens tangere Gratia
nudis iuncat sororibus.
Insanire iuuat... Cur Berecynthiae
cessant flamina tibiae?
Cur pendet tacita fistula cum lyra? 20
Parcentis ego dexteras
odi: sparge rosas; audiat inuidus
dementem strepitum Lycus,
et uicina seni non habilis Lyco.
Spissa te nitidum coma, 25
puro te similem, Telephe, Vespero
tempestiua petit Rhode:
me lentus Glycerae torret amor meae.

XX

Non uides quanto moueas periclo,
Pyrthe, Gaetulae catulos leaenae?
Dura post paulo fugies inaudax
proelia raptor,
cum per obstantis iuuenum cateruas 5
ibit insignem repetens Nearchum:
grande certamen tibi praeda cedat
maior, an illi.
Interim, dum tu celeris sagittas
promis, haec dentes acuit timendos, 10
arbiter pugnae prosuisse nudo
sub pede palmam
fertur, et leni recreare uento
sparsum odoratis umerum capillis,
qualis aut Nireus fuit aut aquosa 15
raptus ab Ida.

XXI

O nata mecum consule Manlio,
seu tu querellas siue geris iocos

seu rixam et insanos amores
seu facilem, pia testa, somnum,

quocumque lectum nomine Massicum   5
seruas, moueri digna bono die,
    descende, Coruino iubente
    promere languidiora uina.

Non ille, quamquam Socraticis madet
sermonibus, te negleget horridus: 10
    narratur et prisca Catonis
    saepe mero caluisse uirtus.

Tu lene tormentum ingenio admoues
plerumque duro; tu sapientium
    curas et arcanum iocoso   15
    consilium retegis Lycaeo.

Tu spem reducis mentibus anxiiis
uiresque et addis cornua pauperi,
    post te neque iratos trementi
    regum apices neque militum arma.   20

Te Liber et si laeta aderit Venus
segnesque nodum soluere Gratiae
    uiuaeque procucent lucernae,
    dum rediens fugat astra Phoebus.

XXII

Montium custos nemorumque uirgo,
quae laborantis utero puellas
ter uocata audis adimisque leto,
    diua triformis,

inminens uillae tua pinus esto,   5
quam per exactos ego laetus annos
uerris obliquom meditantis ictum
    sanguine donem.

XXIII

Caelo supinas si tuleris manus
nascente luna, rustica Phidyle,

si ture placaris et horna
fruge Lares auidaue porca

nec pestilentem sentiet Africum   5
fecunda uitis nec sterilem seges
robiginem aut dulces alumni
pomifero graue tempus anno.

Nam quae niuali pascitur Algido
deuota quercus inter et ilices   10
aut crescit Albanis in herbis
uictima, pontificum securis

ceruice tinguet; te nihil attinet
temptare multa caede bidentium
paruos coronantem marino   15
rore deos fragilique myrto.

Inmunis aram si tetigit manus,
non sumptuosa blandior hostia
molluit auersos Penatis
farre pio et saliente mica.   20

XXIV

Intactis opulentior
thesauris Arabum et diuitis Indiae
caementis licet occupes
terrenum omne tuis et mare publicum:
si figit adamantinos   5
summis uerticibus dira Necessitas
clauos, non animum metu,
non mortis laqueis expedies caput.
Campestres melius Scythae,
quorum plaustra uagas rite trahunt domos,   10
uiuunt et rigidi Getae
inmetata quibus iugera liberas
fruges et Cererem ferunt
nec cultura placet longior annua
defunctumque laboribus   15
aequali recreat sorte uicarius.
Illic matre carentibus
priuignis mulier temperat innocens
nec dotata regit uirum

coniunx nec nitido fedit adultero;   20
     dos est magna parentium
 uirtus et metuens alterius uiri
     certo foedere castitas,
 et peccare nefas aut pretium est mori.
     O quisquis uolet impias   25
 caedis et rabiem tollere ciuicam,
     si quaeret Pater Urbium
 suscribi statuis, indomitam audeat
     refrenare licentiam,
 clarus postgenitis; quatenus, heu nefas!   30
     uirtutem incolumem odimus,
 sublatam ex oculis quaerimus inuidi.
     Quid tristes querimoniae
 si non supplicio culpa reciditur,
     quid leges sine moribus   35
 uanae proficiunt, si neque feruidis
     pars inclusa caloribus
 mundi nec Boreae finitimum latus
     durataeque solo niues
 mercatorem abigunt, horrida callidi   40
     uincunt aequora nauitae?
 Magnum pauperies obprobrium iubet
     quiduis et facere et pati
 uirtutisque uiam deserit arduae.
     Vel non in Capitolium   45
 quo clamor uocat et turba fauentium
     uel non in mare proximum
 gemmas et lapides, aurum et inutile,
     summi materiem mali,
 mittamus, scelerum si bene paenitet.   50
     Eradenda cupidinis
 prauis sunt elementa et tenerae nimis
     mentes asperioribus
 formandae studiis. Nescit equo rudis
     haerere ingenuus puer   55
 uenarique timet, ludere doctior
     seu Graeco iubeas trocho
 seu malis uetita legibus alea,
     cum periura patris fides
 consortem socium fallat et hospites,   60
     indignoque pecuniam

haredi properet. Scilicet improbae
crescunt diuitiae, tamen
curtae nescio quid semper abest rei.

XXV

Quo me, Bacche, rapis tui
plenum? Quae nemora aut quos agor in specus
uelox mente noua? Quibus
antrum egregii Caesaris audiar
aeternum meditans decus 5
stellis inserere et consilio Iouis?
Dicam insigne, recens, adhuc
indictum ore alio. Non secus in iugis
exsomnia stupet Euhias,
Hebrum prospiciens et niue candidam 10
Thracen ac pede barbaro
lustratam Rhodopen, ut mihi deuio
ripas et uacuum nemus
mirari libet. O Naiadum potens
Baccharumque ualentium 15
proceras manibus uertere fraxinos,
nil paruum aut humili modo,
nil mortale loquar. Dulce periculum est,
o Lenae, sequi deum
cingentem uiridi tempora pampino. 20

XXVI

Vixi puellis nuper idoneus
et militaui non sine gloria;
nunc arma defunctumque bello
barbiton hic paries habebit,
laeuom marinae qui Veneris latus 5
custodit. Hic, hic ponite lucida
funalia et uectis et arcus
oppositis foribus minacis.
O quae beatum diua tenes Cyprum et
Memphin carentem Sithonia niue 10
regina, sublimi flagello
tange Chloen semel arrogantem.

XXVII

Impios parrae recinentis omen
ducat et praegnans canis aut ab agro
raua decurrens lupa Lanuuino
fetaque uolpes;

umpat et serpens iter institutum,   5r
si per obliquom similis sagittae
terrui mannos: ego cui timebo
prouidus auspex,

antequam stantis repetat paludes
imbrium diuina auis inminentum,   10
oscinem coruum prece suscitabo
solis ab ortu.

Sis licet felix, ubicumque maui,
et memor nostri, Galatea, uiuas,
teque nec laeuus uetet ire picus   15
nec uaga cornix.

Sed uides quanto trepidet tumultu
pronus Orion? Ego quid sit ater
Hadriae noui sinus et quid albus
peccet Iapyx.   20

Hostium uxores puerique caecos
sentiant motus orientis Austri et
aequoris nigri fremitum et trementis
uerbere ripas.

Sic et Europe niueum doloso   25
credidit tauro latus et scatentem
beluis pontum mediasque fraudes
palluit audax.

Nuper in pratis studiosa florum et
debitae Nymphis opifex coronae   30
nocte sublustri nihil astra praeter
uidit et undas.

Quae simul centum tetigit potentem
oppidis Creten: 'Pater, o relictum

filiae nomen pietasque' dixit   35
     'uicta furore!

Vnde quo ueni? Leuis una mors est
 uirginum culpa. Vigilansne ploro
 turpe commissum an uitiiis carentem
     ludit imago   40

uana quae porta fugiens eburna
 somnium ducit? Meliusne fluctus
 ire per longos fuit an recentis
     carpere flores?

Si quis infamen mihi nunc iuuencum   45
 dedat iratae, lacerare ferro et
 frangere enitar modo multum amati
     cornua monstri.

Impudens liqui patrios Penates,
 impudens Orcum moror. O deorum   50
 si quis haec audis, utinam inter errem
     nuda leones.

Antequam turpis macies decentis
 occupet malas teneraeque sucus
 defluat praedae, speciosa quaero   55
     pascere tigris.

Vilis Europe, pater urget absens:
 quid mori cessas? Potes hac ab orno
 pendulum zona bene te secuta
     laedere collum.   60

Siue te rupes et acuta leto
 saxa delectant, age te procellae
 crede ueloci, nisi erile maus
     carpere pensum

regius sanguis dominaeque tradi   65
 barbarae paelex.' Aderat querenti
 perfidum ridens Venus et remisso
     filius arcu.

Mox, ubi lusit satis: 'Abstineto'
 dixit 'irarum calidaeque rixae,   70

cum tibi inuisus laceranda reddet
cornua taurus.

Vxor inuicti Iouis esse nescis.
Mitte singultus, bene ferre magnam
disce fortunam; tua sectus orbis 75
nomina ducet'.

XXVIII

Festo quid potius die
Neptuni faciam? Prome reconditum,
Lyde, strenua Caecubum
munitaeque adhibe uim sapientiae.
Inclinare meridiem 5
sentis ac, ueluti stet uolucris dies,
parcis deripere horreo
cessantem Bibuli consulis amphoram?
Nos cantabimus inuicem
Neptunum et uiridis Nereidum comas, 10
tu curua recines lyra
Latonam et celeris spicula Cynthiae;
summo carmine, quae Cnidon
fulgentisque tenet Cycladas et Paphum
iunctis uisit oloribus;
dicetur merita Nox quoque nenia. 15

XXIX

Tyrrhena regum progenies, tibi
non ante uerso lene merum cado
cum flore, Maecenas, rosarum et
pressa tuis balanus capillis
amdudum apud me est: eripe te morae 5i
nec semper udum Tibur et Aefulae
decliue contempleris aruom et
Telegoni iuga parricidae.
Fastidiosam desere copiam et
molem propinquam nubibus arduis, 10
omite mirari beatae
fumum et opes strepitumque Romae.

Plerumque gratae diuitibus uices
mundaeque paruo sub lare pauperum
cenae sine aulaeis et ostro 15
sollicitam explicuere frontem.

Iam clarus occultum Andromedae pater
ostendit ignem, iam Procyon furit
et stella uesani Leonis
sole dies referente siccos; 20

iam pastor umbras cum grege languido
riuomque fessus quaerit et horridi
dumeta Siluani caretque
ripa uagis taciturna uentis.

Tu ciuitatem quis deceat status 25
curas et urbi sollicitus times
quid Seres et regnata Cyro
Bactra parent Tanaisque discors.

Prudens futuri temporis exitum
caliginosa nocte premit deus 30
ridetque, si mortalis ultra
fas trepidat. Quod adest memento

componere aequus; cetera fluminis
ritu feruntur, nunc medio aequore
cum pace delabentis Etruscum 35
in mare, nunc lapides adesos

stirpisque raptas et pecus et domos
uolentis una, non sine montium
clamore uicinaeque siluae,
cum fera diluuiis quietos 40

inritat amnis. Ille potens sui
laetusque deget cui licet in diem
dixisse: 'Vixi': cras uel atra
nube polum Pater occupato

uel sole puro; non tamen inritum, 45
quodcumque retro est, efficiet neque
diffinget infectumque reddet
quod fugiens semel hora uexit.

Fortuna saeuo laeta negotio et
ludum insolentem ludere pertinax   50
    transmutat incertos honores,
    nunc mihi, nunc alii benigna.

Laudo manentem; si celeris quatit
pinnas, resigno quae dedit et mea
    uirtute me inuoluo probamque   55
    pauperiem sine dote quaero.

Non est meum, si mugiat Africis
malus procellis, ad miseras preces
    decurrere et uotis pacisci,
    ne Cypriae Tyriaeque merces   60

addant auaro diuitias mari;
tunc me biremis praesidio scaphae
    tutum per Aegaeos tumultus
    aura feret geminusque Pollux.

XXX

Exegi monumentum aere perennius
regalique situ pyramidum altius,
quod non imber edax, non Aquilo inpotens
possit diruere aut innumerabilis
annorum series et fuga temporum.   5

Non omnis moriar multaue pars mei
uitabit Libitinam; usque ego postera
crescam laude recens, dum Capitolium
scandet cum tacita uirgine pontifex.
Dicar, qua uiolens obstrepat Aufidus   10
et qua pauper aquae Daunus agrestium
regnauit populorum, ex humili potens
princeps Aeolium carmen ad Italos
deduxisse modos. Sume superbiam
quaesitam meritis et mihi Delphica   15
lauro cinge uolens, Melpomene, comam.

LIBER QUARTUS

I

Intermissa, Venus, diu
rursus bella moues? Parce precor, precor.
Non sum qualis eram bonae
sub regno Cinarae. Desine, dulcium
mater saeua Cupidinum, 5
circa lustra decem flectere mollibus
iam durum imperiis: abi,
quo blandae iuuenum te reuocant preces.
Tempestiuus in domum
Pauli purpureis ales oloribus 10
comissabere Maximi,
si torrere iecur quaeris idoneum;
namque et nobilis et decens
et pro sollicitis non tacitus reis
et centum puer artium 15
late signa feret militiae tuae,
et, quandoque potentior
largi muneribus riserit aemuli,
Albanos prope te lacus
ponet marmoream sub trabe citrea. 20
Illic plurima naribus
duces tura, lyraque et Berecyntia
delectabere tibia
mixtis carminibus non sine fistula;
illic bis pueri die
numen cum teneris uirginibus tuum 25
laudantes pede candido
in morem Salium ter quatient humum.
Me nec femina nec puer
iam nec spes animi credula mutui 30
nec certare iuuat mero
nec uincire nouis tempora floribus.
Sed cur heu, Ligurine, cur
manat rara meas lacrima per genas?
Cur facunda parum decoro 35
inter uerba cadit lingua silentio?
Nocturnis ego somniis
iam captum teneo, iam uolucrum sequor

te per gramina Martii
campi, te per aquas, dure, uolubilis. 40

II

Pindarum quisquis studet aemulari,
Iulle, ceratis ope Daedalea
nititur pinnis, uitreo daturus
nomina ponto.

Monte decurrens uelut amnis, imbres 5
quem super notas aluere ripas,
feruet inmensusque ruit profundo
Pindarus ore,

laurea donandus Apollinari,
seu per audacis noua dithyrambos 10
uerba deuoluit numerisque fertur
lege solutis,

seu deos regesque canit, deorum
sanguinem, per quos cecidere iusta
morte Centauri, cecidit tremendae 15
flamma Chimaerae,

siue quos Elea domum reducit
palma caelestis pugilemue equomue
dicit et centum potiore signis
munere donat, 20

flebili sponsae iuuenemue raptum
plorat et uiris animumque moresque
aureos educit in astra nigroque
inuidet Orco.

Multa Dircaeum leuat aura cycnum, 25
tendit, Antoni, quotiens in altos
nubium tractus; ego apis Matinae
more modoque

grata carpentis thyma per laborem
plurimum circa nemus uuidique 30
Tiburis ripas operosa paruus
carmina fingo.

Concines maiore poeta plectro
Caesarem, quandoque trahet ferocis
per sacrum cliuum merita decorus   35
    fronde Sygambros;

quo nihil maius meliusue terris
fata donauere bonique diui
nec dabunt, quamuis redeant in aurum
    tempora priscum.   40

Concines laetosque dies et urbis
publicum ludum super impetrato
fortis Augusti reditu forumque
    litibus orbum.

Tum meae, si quid loquar audiendum,   45
uocis accedet bona pars, et: 'O sol
pulcher, o laudande!' canam recepto
    Caesare felix;

teque, dum procedis, io Triumphe!
non semel dicemus, io Triumphe!   50
ciuitas omnis, dabimusque diuis
    tura benignis.

Te decem tauri totidemque uaccae,
me tener soluet uitulus, relictam
matre qui largis iuuenescit herbis   55
    in mea uota,

fronte curuatos imitatus ignis
tertius lunae referentis ortum,
qua notam duxit niueus uideri,
    cetera fuluus.   60

III

Quem tu, Melpomene, semel
nascentem placido lumine uideris,
    illum non labor Isthmius
clarabit pugilem, non equus impiger
    curru ducet Achaico   5
uictorem, neque res bellica Deliis
    ornatum foliis ducem,

quod regum tumidas contuderit minas,
ostendet Capitolio;
sed quae Tibur aquae fertile praefluunt   10
et spissae nemorum comae
fingent Aeolio carmine nobilem.

Romae principis urbium
dignatur suboles inter amabilis
uatum ponere me choros,   15
et iam dente minus mordeor inuido.

O testudinis aureae
dulcem quae strepitum, Pieri, temperas,
o mutis quoque piscibus
donatura cycni, si libeat, sonum,   20
totum muneris hoc tui est,
quod monstror digito praetereuntium
Romanae fidicen lyrae;
quod spiro et placeo, si placeo, tuum est.

IV

Qualem ministrum fulminis alitem,
cui rex deorum regnum in auis uagas
permisit expertus fidelem
Iuppiter in Ganymede flauo,

olim iuuentas et patrius uigor   5
nido laborum protulit inscium
uernique iam nimbis remotis
insolitos docuere nisus

uenti pauentem, mox in ouilia
demisit hostem uiuidus impetus,   10
nunc in reluctantis dracones
egit amor dapis atque pugnae;

qualemue laetis caprea pascuis
intenta fuluae matris ab ubere
iam lacte depulsum leonem¹⁵
dente nouo peritura uidit:

uidere Raeti bella sub Alpibus
Drusum gerentem; Vindelici -- quibus
mos unde deductus per omne
tempus Amazonia securi   20

dextras obarmet, quaerere distuli,
nec scire fas est omnia -- sed diu
lateque uictrices cateruae
consiliis iuuenis reuictae

sensere, quid mens rite, quid indoles   25
nutrita faustis sub penetralibus
posset, quid Augusti paternus
in pueros animus Neronis.

Fortes creantur fortibus et bonis;
est in iuuenis, est in equis patrum   30
uirtus neque inbellem feroces
progenerant aquilae columbam;

doctrina sed uim promouet insitam
rectique cultus pectora roborant;
utcumque defecere mores,   35
indecorant bene nata culpae.

Quid debeas, o Roma, Neronibus,
testis Metaurum flumen et Hasdrubal
deuictus et pulcher fugatis
ille dies Latio tenebris,   40

qui primus alma risit adorea,
dirus per urbes Afer ut Italas
ceu flamma per taedas uel Eurus
per Siculas equitauit undas.

Post hoc secundis usque laboribus   45
Romana pubes creuit et impio
uastata Poenorum tumultu
fana deos habuere rectos;

dixitque tandem perfidus Hannibal:
'Cerui, luporum praeda rapacium,   50
sectamur ultro, quos opimus
fallere et effugere est triumphus.

Gens, quae cremato fortis ab Ilio
iactata Tuscis aequoribus sacra
natosque maturosque patres   55
pertulit Ausonias ad urbes,

duris ut ilex tonsa bipennibus
nigrae feraci frondis in Algido,
per damna, per caedes ab ipso
ducit opes animumque ferro. 60

Non hydra secto corpore firmior
uinci dolentem creuit in Herculem,
monstrumue submittere Colchi
maius Echioniaeue Thebae.

Merses profundo, pulchrior euenit; 65
luctere, multa proruet integrum
cum laude uictorem geretque
proelia coniugibus loquenda.

Carthagini iam non ego nuntios
mittam superbos; occidit, occidit 70
spes omnis et fortuna nostri
nominis Hasdrubale interempto.

Nil Claudiae non perficient manus,
quas et benigno numine Iuppiter
defendit et curae sagaces 75
expediunt per acuta belli'.

V

Diuis orte bonis, optume Romulae
custos gentis, abes iam nimium diu;
maturum reditum pollicitus patrum
sancto consilio redi.

Lucem redde tuae, dux bone, patriae; 5
instar ueris enim uoltus ubi tuus
adfulsit populo, gratior it dies
et soles melius nitent.

Vt mater iuuenem, quem Notus inuido
flatu Carpathii trans maris aequora 10
cunctantem spatio longius annuo
dulci distinet a domo,

uotis omnibusque et precibus uocat,
curuo nec faciem litore dimouet,

sic desiderii icta fedelibus   15
    quaerit patria Caesarem.

Tutus bos etenim rura perambulat,
nutrit rura Ceres almaque Faustitas,
pacatum uolitant per mare nauitae,
    culpari metuit fides,   20

nullis polluitur casta domus stupris,
mos et lex maculosum edomuit nefas,
laudantur simili prole puerperae,
    culpam poena premit comes.

Quis Parthum paueat, quis gelidum Scythen,   25
quis Germania quos horrida parturit
fetus incolumi Caesare? Quis ferae
    bellum curet Hiberiae?

Condit quisque diem collibus in suis
et uitem uiduas ducit ad arbores;   30
hinc ad uina redit laetus et alteris
    te mensis adhibet deum;

te multa prece, te prosequitur mero
defuso pateris et Laribus tuum
miscet numen, uti Graecia Castoris   35
    et magni memor Herculis.

'Longas o utinam, dux bone, ferias
praestes Hesperiae!' dicimus integro
sicco mane die, dicimus uuidi,
    cum sol Oceano subest.   40

VI

Diue, quem proles Niobea magnae
uindicem linguae Tityosque raptor
sensit et Troiae prope uictor altae
    Pthius Achilles,

ceteris maior, tibi miles impar,   5
filius quamuis Thetidis marinae
Dardanas turris quateret tremenda
    cuspide pugnax.

Ille mordaci uelut icta ferro
pinus aut impulsus cupressus Euro   10
procidit late posuitque collum in
    puluere Teucro;

ille non inclusus equo Mineruae
sacra mentito male feriatos
troas et laetam Priami choreis   15
    falletet aulam;

sed palam captis grauis, heu nefas, heu!
nescios fari pueros Achiuis
ureret flammis, etiam latentem
    matris in aluo,   20

ni tuis flexus Venerisque gratae
uocibus diuom pater adnuisset
rebus Aeneae potiore ductos
    alite muros.

Doctor argutae fidicen Thaliae,   25
Phoebe, qui Xantho lauis amne crinis,
Dauniae defende decus Camenae,
    leuis Agyieus.

Spiritum Phoebus mihi, Phoebus artem
carminis nomenque dedit poetae.   30
Virginum primae puerique claris
    patribus orti,

Deliae tutela deae, fugacis
lyncae et ceruos cohibentis arcu,
Lesbium seruate pedem meique   35
    pollicis ictum,

rite Latonae puerum canentes,
rite crescentem face Noctilucam,
prosperam frugum celeremque pronos
    uoluere mensis.   40

Nupta iam dices: 'Ego dis amicum,
saeculo festas referente luces,
reddidi carmen docilis modorum
    uatis Horati.'

VII

Diffugere niues, redeunt iam gramina campis
arboribus comae;
mutat terra uices et decrescentia ripas
flumina praetereunt;
Gratia cum Nymphis geminisque sororibus audet 5
ducere nuda chorus.
Immortalia ne speres, monet annus et alnum
quae rapit hora diem.
Frigora mitescunt Zephyris, uer proterit aestas,
interitura simul 10
pomifer autumnus fruges effuderit, et mox
bruma recurrit iners.
Damna tamen celeres reparant caelestia lunae:
nos ubi decidimus
quo pater Aeneas, quo diues Tullus et Ancus, 15
pulis et umbra sumus.
Quis scit an adiciant hodiernae crastina summae
tempora di superi?
Cuncta manus auidas fugient heredis, amico
quae dederis animo. 20
Cum semel occideris et de te splendida Minos
fecerit arbitria,
non, Torquate, genus, non te facundia, non te
restituere pietas;
infernus neque enim tenebris Diana pudicum 25
liberat Hippolytum,
nec Lethaea ualet Theseus abrumpere caro
uincula Pirithoo.

VIII

Donarem pateras grataque commodus,
Censorine, meis aera sodalibus,
donarem tripodas, praemia fortium
Graiorum neque tu pessuma munerum
ferres, diuite me scilicet artium 5
quas aut Parrhasius protulit aut Scopas,
hic saxo, liquidis ille coloribus
sollers nunc hominem ponere, nunc deum.
Sed non haec mihi uis, non tibi talium
res est aut animus deliciarum egens. 10

Gaudes carminibus; carmina possumus
 donare et pretium dicere muneri.
 Non incisa notis marmora publicis,
 per quae spiritus et uita redit bonis
 post mortem ducibus, non celeres fugae   15
 reiectaeque retrorsum Hannibalis minae,
 non incendia Carthaginis impiae
 eius, qui domita nomen ab Africa
 lucratus rediit, clarius indicant
 laudes quam Calabrae Pierides, neque,   20
 si chartae sileant quod bene feceris,
 mercedem tuleris. Quid foret Iliae
 Mauortisque puer, si taciturnitas
 obstaret meritis inuida Romuli?
 Ereptum Stygiis fluctibus Aeacum   25
 uirtus et fauor et lingua potentium
 uatum diuitibus consecrat insulis.
 Dignum laude irum Musa uetat mori,
 caelo Musa beat. Sic Iouis interest
 optatis epulis impiger Hercules,   30
 clarum Tyndaridae sidus ab infimis
 quassas eripiunt aequoribus rates,
 ornatus uiridi tempora pampino
 Liber uota bonos ducit ad exitus.

IX

Ne forte credas interitura quae
 longe sonantem natus ad Aufidum
     non ante uolgatas per artis
     uerba loquor socianda chordis:

non, si priores Maeonius tenet   5
 sedes Homerus, Pindaricae latent
     Caeaeque et Alcaei minaces
     Stesichoriue graues Camenae;

nec siquid olim lusit Anacreon,
 deleuit aetas; spirat adhuc amor   10
     uiuuntque commissi calores
     Aeoliae fidibus puellae.

Non sola comptos arsit adulteri. crines et aurum uestibus inlitum mirata regalisque cultus et comites Helene Lacaena	15
primusue Teucer tela Cydonio direxit arcu; non semel Ilios uexata; non pugnauit ingens Idomeneus Sthenelusue solus	20
dicenda Musis proelia; non ferox Hector uel acer Deiphobus grauis excepit ictus pro pudicis coniugibus puerisque primus.	
Vixere fortes ante Agamemnona multi; sed omnes inlacrimabiles urgentur ignotique longa nocte, carent quia uate sacro.	25
Paulum sepultae distat inertiae celata uirtus. Non ego te meis chartis inornatum silebo totue tuos patiar labores	30
impune, Lolli, carpere liuidas obliuiones. Est animus tibi rerumque prudens et secundis temporibus dubiisque rectus,	35
uindex auaræ fraudis et abstinens ducentis ad se cuncta pecuniae, consulque non unius anni, sed quotiens bonus atque fidus	40
iudex honestum praetulit utili, reiecit alto dona nocentium uultu, per obstantis cateruas explicuit sua uictor arma.	
Non possidentem multa uocaueris recte beatum; rectius occupat nomen beati, qui deorum muneribus sapienter uti	45

duramque callet pauperiem pati
peiusque leto flagitium timet,   50
    non ille pro caris amicis
    aut patria timidus perire.

X

O crudelis adhuc et Veneris muneribus potens,
insperata tuae cum ueniet pluma superbiae
et, quae nunc umeris inuolitant, deciderint comae,
nunc et qui color est puniceae flore prior rosae
mutatus Ligurinum in faciem uerterit hispidam,   5
dices, heu, quotiens te speculo uideris alterum:
'Quae mens est hodie, cur eadem non puero fuit,
uel cur his animis incolumes non redeunt genae?'

XI

Est mihi nonum superantis annum
plenus Albani cadus, est in horto,
Phylli, nectendis apium coronis,
    est hederæ uis

multa, qua crinis religata fulges,   5
ridet argento domus, ara castis
uincta uerbenis auet immolato
    spargier agno;

cuncta festinat manus, huc et illuc
cursitant mixtae pueris puellae,   10
sordidum flammae trepidant rotantes
    uertice fumum.

Vt tamen noris quibus aduoceris
gaudiis, Idus tibi sunt agendae,
qui dies mensem Veneris marinae   15
    findit Aprilem,

iure sollemnis mihi sanctiorque
paene natali proprio, quod ex hac
luce Maecenas meus affluentis
    ordinat annos.   20

Telephum, quem tu petis, occupauit
non tuae sortis iuuenem puella

diues et lasciuia tenetque grata
compede uinctum.

Terret ambustus Phaethon auaras 25
spes et exemplum graue praebet ales
Pegasus terrenum equitem grauatus
Bellerophontem,

semper ut te digna sequare et ultra
quam licet sperare nefas putando 30
disparem uites. Age iam, meorum
finis amorum

(non enim posthac alia calebo
femina), condisce modos, amanda
uoce quos reddas; minuentur atrae 35
carmine curae.

XII

Iam ueris comites, quae mare temperant,
impellunt animae lintea Thraciae,
iam nec prata rigent, nec fluuii strepunt
hiberna niue turgidi.

Nidum ponit, Ityn flebiliter gemens, 5
infelix auis et Cecropiae domus
aeternum obprobrium, quod male barbaras
regum est ultra libidines.

Dicunt in tenero gramine pinguium
custodes ouium carmina fistula 10
delectantque deum, cui pecus et nigri
colles Arcadiae placent.

Adduxere sitim tempora, Vergili;
sed pressum Calibus ducere Liberum
si gestis, iuuenum nobilium cliens, 15
nardo uina merebere.

Nardi paruus onyx eliciet cadum,
qui nunc Sulpiciis accubat horreis,
spes donare nouas largus amaraque
curarum eluere efficax. 20

Ad quae si properas gaudia, cum tua
uelox merce ueni; non ego te meis
immunem meditor tinguere poculis,
plena diues ut in domo.

Verum pone moras et studium lucri,   25
nigrorumque memor, dum licet, ignium
misce stultitiam consiliis breuem:
dulce est desipere in loco.

XIII

Audiuere, Lyce, di mea uota, di
audiuere, Lyce: fis anus, et tamen
uis formosa uideri
ludisque et bibis impudens

et cantu tremulo pota Cupidinem   5
lentum sollicitas. Ille uirentis et
doctae psallere Chia
pulchris excubat in genis.

Importunus enim transuolat aridas
quercus et refugit te quia luridi   10
dentes, te quia rugae
turpant et capitis niues.

Nec Coae referunt iam tibi purpurae
nec cari lapides tempora, quae semel
notis condita fastis   15
inclusit uolucris dies.

Quo fugit Venus, heu, quoue color, decens
quo motus? Quid habes illius, illius,
quae spirabat amores,
quae me surpuerat mihi,   20

felix post Cinaram notaque et artium
gratarum facies? Sed Cinarae breuis
annos fata dederunt,
seruatura diu parem

cornicis uetulae temporibus Lycen,   25
possent ut iuuenes uisere feruidi

multo non sine risu
dilapsam in cineres facem.

XIV

Quae cura patrum quaeue Quiritium
plenis honorum muneribus tuas,
    Auguste, uirtutes in aeuum
    per titulos memoresque fastus

aeternet, o qua sol habitabilis   5
inlustrat oras maxime principum?
    quem legis expertes Latinae
    Vindelici didicere nuper

quid Marte posses. Milite nam tuo
Drusus Genaunos, inplacidum genus,   10
    Breunosque uelocis et arces
    Alpibus impositas tremendis

deiecit acer plus uice simplici.
Maior Neronum mox graue proelium
    commisit immanisque Raetos   15
    auspiciis pepulit secundis,

spectandus in certamine Martio,
deuota morti pectora liberae
    quanti fatigaret ruinis,
    indomitas prope qualis undas   20

exercet Auster Pleiadum choro
scindente nubes, impiger hostium
    uexare turmas et frementem
    mittere equum medios per ignis.

Sic tauriformis uoluitur Aufidus,   25
qui regna Dauni praefluit Apuli,
    cum saeuit horrendamque cultis
    diluuem meditatur agris,

ut barbarorum Claudius agmina
ferrata uasto diruit impetu   30
    primosque et extremos metendo
    strauit humum sine clade uictor,

te copias, te consilium et tuos
praebente diuos. Nam tibi quo die
portus Alexandria supplex 35
et uacuum patefecit aulam,

Fortuna lustris prospera tertio
belli secundos reddidit exitus
laudemque et optatum peractis
imperii decus arrogauit. 40

Te Cantaber non ante domabilis
Medusque et Indus, te profugus Scythes
miratur, o tutela praesens
Italiae dominaeque Romae;

te fontium qui celat origines 45
Nilusque et Hister, te rapidus Tigris,
te beluosus qui remotis
obstrepat Oceanus Britannis,

te non pauentis funera Galliae
duraeque tellus audit Hiberiae, 50
te caede gaudentes Sygambri
compositis uenerantur armis.

XV

Phoebus uolentem proelia me loqui
uictas et urbes increpuit lyra,
ne parua Tyrrhenum per aequor
uela darem. Tua, Caesar, aetas

fruges et agris rettulit uberes 5
et signa nostro restituit Ioui
derepta Parthorum superbis
postibus et uacuum duellis

Ianum Quirini clausit et ordinem
rectum euaganti frena licentiae 10
iniecit emouitque culpas
et ueteres reuocauit artes

per quas Latinum nomen et Italiae
creuere uires famaue et imperi

porrecta maiestas ad ortus   15
solis ab Hesperio cubili.

Custode rerum Caesare non furor
ciuilis aut uis exiget otium,
non ira, quae procudit enses
et miseris inimicat urbes.   20

Non qui profundum Danuuuium bibunt
edicta rumpent Iulia, non Getae,
non Seres infidique Persae,
non Tanain prope flumen orti.

Nosque et profestis lucibus et sacris   25
inter iocosi munera Liberi
cum prole matronisque nostris
rite deos prius adprecati,

uirtute functos more patrum duces
Lydis remixto carmine tibiis   30
Troiamque et Anchisen et almae
progeniem Veneris canemus.

CARMEN SAECVLARE

Phoebe siluarumque potens Diana,
lucidum caeli decus, o colendi
semper et culti, date quae precamur
tempore sacro,

quo Sibyllini monuere uersus   5
uirgines lectas puerosque castos
dis, quibus septem placuere colles,
dicere carmen.

Alme Sol, curru nitido diem qui
promis et celas aliusque et idem   10
nascaris, possis nihil urbe Roma
uisere maius.

Rite maturos aperire partus
lenis, Ilithyia, tuere matres,
siue tu Lucina probas uocari   15
seu Genitalis:

diua, producas subolem patrumque
prosperes decreta super iugandis
feminis prolisque nouae feraci
lege marita, 20

certus undenos deciens per annos
orbis ut cantus referatque ludos
ter die claro totiensque grata
nocte frequentis.

Vosque ueraces cecinisse, Parcae, 25
quod semel dictum est stabilisque rerum
terminus seruet, bona iam peractis
iungite fata.

Fertilis frugum pecorisque Tellus
spicea donet Cererem corona; 30
nutriant fetus et aquae salubres
et Iouis aerae.

Condito mitis placidusque telo
supplices audi pueros, Apollo;
siderum regina bicornis, audi, 35
Luna, puellas.

Roma si uestrum est opus Iliaque
litus Etruscum tenere turmae,
iussa pars mutare Lares et urbem
sospite cursu, 40

cui per ardentem sine fraude Troiam
castus Aeneas patriae superstes
liberum muniuit iter, daturus
plura relictis:

di, probos mores docili iuuentae, 45
di, senectuti placidae quietem,
Romulae genti date remque prolemque
et decus omne;

quaeque uos bobus ueneratur albis
clarus Anchisae Venerisque sanguis, 50
impetret, bellante prior, iacentem
lenis in hostem.

Iam mari terraque manus potentis
Medus Albanasque timet securis;
iam Scythae responsa petunt, superbi   55
    nuper et Indi;

iam Fides et Pax et Honor Pudorque
priscus et neglecta redire Virtus
audet apparetque beata pleno
    Copia cornu;   60

augur et fulgente decorus arcu
Phoebus acceptusque nouem Camenis,
qui salutari leuat arte fessos
    corporis artus,

si Palatinas uidet aequus arces,   65
remque Romanam Latiumque felix
alterum in lustrum meliusque semper
    prorogat aeuum;

quaeque Auentinum tenet Algidumque,
quidecim Diana preces uirorum   70
curat et uotis puerorum amicas
    applicat auris.

Haec Iouem sentire deosque cunctos
spem bonam certamque domum reporto,
doctus et Phoebi chorus et Dianae   75
    dicere laudes.